„RADOMER-KIELCER LEBEN“ 25 (165) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ [illegible] פּרייז 25 גראָשען

הײַנט 10 זײַטן.

אדרעס
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען“

Redakcja i Administracja
„Rademer Kielcer Leben“
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פּרייזן!
איין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.
„ „ אין „ 40 „
„ „ נאָכ'ן „ 18 „
די ערשטע און לעצטע זייט ענטהאַלטן 8 שפּאַלטן
אין טעקסט 4.

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

1-go lipca 1927 r.

ראַדאָם פרייטאג א׳ תמוז תרפ״ז פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך

דער פאַמיליע ווײַנריב ווינשען מיר מזל-טוב
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער חנה
מיט ה׳ שמואל ווײַנבערגער אויס פשיביסלאַוויצע
פאַמיליע זילבערבערג
קעלץ.

א הארציגען מזל טוב
מיין פריינדין פרל׳ ח. ווײַנריב צו דער פערלאָבונג
מיט ה׳ שמואל ווײַנבערגער (פשיביסלאַוויצע),
ווי אויך איהרע עלטערן און געשוועסטער ווינשט
בעריש קאַלאַטאַטש
קעלץ.

בברכת מזל-טוב חמה ולבבית ועתיד מזהיר
אנחנו מברכים את חברנו משה יוסף ברונשטין
לארישו את העלמה מרת
אסתר מלכה הערשמן
ר ראָטשטין ב פּאַטארזניק

„DLA ZNAWCÓW“
najwyższy opatentowany gatunek gilz
z trzema watami oraz ustnikiem bezdrzewnym
poleca:
fabryka gilz i bibułek
M. PASCHALSKI,
Radom.

צו דער פערלאָבונג
פון אונזער פריינדין חנה ראָזענבערג
מיט ה׳ בעריש ליפשטײַן
ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט
אַז זייער לעבענ'ס-וועג
זאָל מיט בלומען בעצירט זיין
שוועסטער און ברידער מעדמאַן

לרגלי אריסת חברי
טוביה נטע זאַלצמאַן
עם העלמה חנה'לע דאַווידזאָהן
אני מברך אתו בכל טוב
תהי דרכם סוגה בשושנים
יצחק ראָזענצווײַג ורעיתו ומשפחתו.

Kino „CZARY“ Kielce.

HRABIA KOSTIA
z CONRADEM VEIDTEM. — w 9-ciu aktach.
Nad Program: ——— **Nad Program:**
Buster w czarodziejskim domu 3 aktach.
Anons: W OBŁĘDZIE MIŁOSNYM z Mary Pickford.

Panu D-rowi **S. ZYLBERSZLAKOWI**
za szybką pomoc i stawianie powinności lekarza ponad obowiązującą Go, jako urzędnika Kasy Chorych, formalistykę, oraz szczęśliwe wyleczenie syna naszego
FREDZIA GOLDKLANGA
z niebezpiecznej choroby, składają tą drogą szczere „BÓG ZAPŁAĆ“
wdzięczni **RODZICE.**

Panu D-rowi I. LEWINOWI
za skuteczne porady oraz przyłożenie Swej błogosławionej ręki do wyleczenia syna naszego
FREDZIA GOLDKLANGA
z niebezpiecznej choroby, dziękują tą drogą najserdeczniej.
RODZICE.

W niedzielę dn. 3 lipca b. r. o godz. 11 przed poł. odbędzie się na cmentarzu żyd. odsłonięcie pomnika i nabożeństwo żałobne na grobie kochanego i nieodżałowanego MĘŻA i OJCA naszego
B. P.
NATANA ZYLBERSZTAJNA
na które zapraszają krewnych przyjaciół i znajomych
pozostałe w żałobie.
ŻONA i DZIECI.

PODZIĘKOWANIE
Wielmożnym Panom D-rom
Sztabholcowi i Zylberszlakowi
za gorliwą opiekę i wyleczenie **syna** *i* **brata** *naszego z ciężkiego wypadku zapalenia wyrostka robaczkowego i zapalenia opłucnej, składamy tą drogą najserdeczniejsze podziękowanie i uznanie.*
Rodzina **Kleinert.**
Chmielnik.

מצד דער יודישער פארשטעהערשאפט איז גארנישט געטוהן געווארען.

די ראדאמער באהן-דירעקציע געהט אוועק פון היע און ווערט איבערגעטראגען קיין כעלם. דאס איז שוין א געשעהענער פאקט. די דירעקציע ווערט שוין צו-ביסלעך איבערגעפיהרט און ס'וועט נישט לאנג נעמען ביז זי וועט אינגאנצען אוועק פון דאנען. אין די יעצטיגע שורות בלייבט נישט מעהר ווי צו בעדויערן און גלייכצייטיג אויסצודריקען דעם גרעסטען פראטעסט געגען אונזערע „פראמינענטע" פארשטעהער און געזעלשאפטליכען קלאפערגעצייג פאר זייער פאסיווער שטעלונג אין דער גאנצער זאך. יודישע פארשטעהער, וואס רעפרעזענטירען אינסטיטוציעס און ארגאניזאציאנעלע קערפערשאפטען און וועלכע טראגען אויף זיך דאפ אחריות פון זייערע מעשים פאר זייערע געוועהלטע, פאר די, וואס געטרויען אן זייער גורל אין זייערע הענד, האבען פערלוירען זייער געזעלשאפטליך בעזאוסטזיין און לגמרי זיך נישט אריענטירט, וואס פאר א פינאנציעלער קלאפ עס ערווארט מיט'ן ארויספיהרען די באהן-דירעקציע הונדערטער ראדאמער יודישע סוחרים און האנדווערקער. זיי האבען זיך פערלאזט אויף נסים, גלויבענדיג אז פון גאנצען פראיעקט פון איבערטראגען די דירעקציע וועט זיך גארנישט אויסלאזען. זיי האבען איגנארירט דעם ענין אפילו דאן, ווען דער פראיעקט האט שוין אנגענומען רעאלע פארמען און אריינגעטרעטען אין דער פאזע פון פעדווירקליכונג. אפילו דאן זענען אונזערע געקריינטע, אונזערע אויסדערוועהלטע, אונזער גאנצע אויבערשטע פון שטויסעל, זיך געזעסען בריוח גדול אין דער היים און נישט געטיהן צעמאלט די האנד אין קאלטען וואסער. מ'איז אין ערגיץ נישט געגאנגען. מ'האט נישט אינטערווענירט. נישט געשיקט צעמאלט איין יודישע דעלעגאציע אין מיניסטעריום. מיט איין ווארט מ'האט די קלענסטע שריט נישט אינטערגענומען.

ווען ס'שמעקט מיט וואהלען און בענקלעך, ווען כבודים און מאנדאטלעך ווערען ארויסגעשטעלט אויף ליציטאציע זענען זיי דא אונזערע פערזארגער. דעמאלט קומען זיי צורייטען נאשפיך אויפ'ן קארק פון כלל-ישראל, אויפ'ן רוקען פון דער ארימער קליאטשע מיט א געשריי, מיט א בהלה, מיט א ליארם: וועהלט מיך! איך וועל אייך ברענגען די גאולה שלמה. כ'וועל פאר אייך קעמפפען, כ'וועל אייך פערטיידיגען, כ'וועל זיין אייער שליח צבור. כ'וועל און וועל און וועל: אז עס קומט אבער די צייט פון מעשים אין טהאטען, א צייט ווען דער צבור ווערט בעדראהט אין זיין עקזיסטענץ, אהה דאן רוקען זיי זיך אריין אין א שאטען-ווינקעלע און בעטען אין דער שכיל, אז אין דעם מאמענט זאל מען אן זיי פערגעסען.

יעצט וועלען זיי געוויס טענה'ען: סאיז שוין צו-שפעט, דער בעשלוס איז שוין אנגענומען און ס'איז שוין נישטא וואס צומאכען. געוויס איז שוין אלץ פערשפעטיגט. אבער ביז איצט וואו זענען זיי געווען אונזערע גרויסע לייט, וואס אין זייער זכות לעבען מירז פאר וואס האבען זיי געהארט ביז די לעצטע מינוט מיט'ן אוועקגעהן פון דער באהן-דירעקציע פון דאנען, וועט פון די הונדערטער און טויזענדטער דירעקציע-בעאמטע און אנגעשטעלטע ארויספעהרען דער קאלאסאלער פדיון ביי הונדערטער ראדאמער יודישע סוחרים און בעלי מלאכית. יודישע קרעמער, סוחרים, בעלי מלאכות, האנדווערקער וועלען אויפהערען לייזען וועניגער מיט שעהנע הונדערטער טויזענדטער זלאטעס יעדען חודש. אזא ריזיגע פדיון-פערקלענערונג וועט זיך לאזען גהאלדיג פיהלען אויף דער עקאנאמישער און האנדעל'ס-קאניוקטור פון דער שטאדט. נישט אומזיסט האבען לובלין און כעלם אזוי פערביטערט געקעמפפט צווישען זיך. פון יענע ביידע שטעדט זענען יא געפלויגען יודישע דעלעגאציעס צום מיניסטער. ביי אונז נאר איז מען געשלאפען און אונזערע פיהרערס האט זיך גע'חלומ'ט. אז ס'איז א כעלמער מעשה, אדרבה פרעגט זיי, צי זיי האבען דעלעגירט האכש איין יודישע דעלעגאציע צום באהן-מיניסטריום קיין ווארשא זיך משתדל זיין וועגען דער זאך. יא, יעצט האבען זיי א פערטיגען תירוץ: ס'איז שוין לאחר המעשה, אבער דאס איז קיין שום פערענטפערונג נישט.

וואלטען זיי, אונזערע פארשטעהער, וועניגסטענס האטש אינטערוועניערט איין מאהל, צוויי מאהל אין די רעגירונג'ס-קרייזען, וואלט דער פערדרוס דאן נישט געווען אזוי גרויס. וואלט מען דאך יעדענפאלס זיך איבערצייגט, אז זיי שטעהען אויף דער וואך און בעזיצען לכל הפחות א פעסטען ווילען פאר גוטע טהאטען. אייה זיי קאנען נישט, איז דאס נישט זייער שולד. דערמיט אבער וואס זיי האבען גארנישט געטוהן, האבען זיי פולשטענדיג בעוויזען זייער פאסיוויטעט, זייער גלייכגילטיגקייט. זייער אייז-קאלטע בעציהונג צו די ברענענדיגסטע יודישע עקזיסטענץ פראגען.

איינער.

פון די ראדאמער מעשה'לעך.

א מעשה מיט א בארד.

הערט איהר, עס איז שוין אן'אלטער כלל, אז דער ערגסטער שונא קאן נישט טוהן א מענשען, וואס א מענש זיך אליין. ס'מאכט נישט אויס צי מ'איז נאך יונג און אומדערפארען, צי מ'האט שוין הינטער זיך א פעקעל מיט יאהרען — שטענדיג גייט מען, ווי א ביבער, אליין אין „פאסקע".

און אט וויל איך אייך דערצעהלען א מעשה מיט א היגען יודען, און דווקא מיט אן'עלטערען יודען, וואס האט אליין אויף זיך ארויפגעשלעפט א צרה.

דעם דאזיגען יודען האט זיך אויף דער עלטער פערוואלט איין קליינינגקייט — ווערען יונג... אזוי ווי ער איז אן'אלמן לא עליכם, אבגעלעבט א לעבען מיט א ווייב און מיט איהר געהאט קינדער און קינד'ס-קינדער, נאר זיי ווילען פון איהם נישט הערען און נישט זעהען, און אין מושב זקנים ווילט זיך איהם אויך נישט געהען — האט ער בעשלאסען צו חתונה האבען. און אז מ'האלט ביי חתונה דארף מען, נאטירלעך, אביסעל זיך צופוצען און קריגען אן'יונגערען אויסזעהען, כדי עס זאל זיין גרינגער צו א שידוך. האט טאקי אונזער חתן געהאלטען אין איין זוכען מיטלען, ווי אזוי צו ווערען יונג.

מיר קענען אייך נישט זאגען, ליבע לעזער, צי ער האט געוואוסט פון פראפ. שטיינאך'ס פאריונגערונג'ס-מעטאדע אדער נישט. מעגליך, אז ער האט געוואוסט, נאר אויף דער עלטער האט ער פשוט מורא געהאט פאר א אפעראציע, נאר ווי די מעשה זאל נישט זיין ער האט בעשלאסען מאכען זיך יונגער אויף א גאר אלטען און פרימיטיווען שטייגער וואס איז אפילו אויך פערבונדען מיט א שטיקעל אפעראציע, נאר נישט קיין לעבענסגעפעהרליכע. ווייל דא האנדעלט זיך וועגען גורל פון דער בארד, וועלכער ער וויל זיך לאזען אפשערען אזוי אז „דער וואלף זאל זיין זאט און די צ'יג גאנץ". ד. ה. ער וועט טאקי ווערען יונגער אבער גלייכצייטיג וועט ער נישט רייסען די אויגען.

נאר אזוי ווי גיין צו א פריזירער האט זיך אונזער חתן געשעמט, האט ער זיך דעריבער געווענדעט צו ויינעם א שכן, א יונגערמאן וואס האלט זיך פאר א שגארקען ידען אין הלכות שערריי, און איהם טאקי האט ער געבעטען טוהן די טובה און מאכען די „אפעראציע" איבער דער בארד, אנזאגענדיג, אז ער זאל איהר נאר „צוגלייכען" ד. ה. אראפנעמען די שפיצען און בכלל זיך האלטען אן דער דער מאס פון „פחות מכזית".

דער יונגערמאן האט אבער, ווייזט אויס, געהאלטען פון כלל „אז אויף א פרעמדער בארד איז זיך גוט צו לערנען שערען" און ער האט טאקי געפינען דא א גוטע געלעגענהייט, ווי אזוי זיך אויסלערנען גרונדליך די מלאכה. ער האט אנגעהויבען זיך מתעסק זיין אין דער בארד און „גלייכען" איהר. ער האט איהר אבער אזוי לאנג „געגלייכט" און געפראוועט, ביז ער האט אינגאנצען פערגעסען אן דער געגעבענער מאס און פון דער בארד איז גארנישט געווארען.

און אז אונזער חתן האט נאך דער ארבייט א קוק געטוהן אין שפיגעל זעהען ווי ער זעהט אוים, איז איהם נעווארען פינסטער און חושך אין די אויגען: ער האט דערזעהען פאר זיך נישט קיין יודען. נאר עפעס אן'אלטען משומד און איהם האט זיך בשום אופן נישט געוואלט גלויבען, אז דאס איז ער... ער האט געפרובירט דאן אנטאפען די בארד מיט די הענד, נאר עס איז נישט געווען וואס אנצונעמען. זעהענדיג, אז ער האט דא מיאוס אפגעשניטען, האט ער זיך געוואלט ווארפען אויף זיין „בעל מלאכה" און געבען איחם א פארציע, אז עס זאל

צום הונדערטסטען און איין מאָהל.

מיר האָבען שוין פיל, זעהר פיל מאָהל בעהאַנדעלט די פראַגע פון שאַפען אין ראַדאָם אַ יודישע פאָלקס-שולע, אין וועלכער ס'זאָלען אומזיסט זיך לערנען יודישע קינדער, וועלכע קאָנען, צוליב פערשידענע, מאַטעריעלע אָדער פּאָרטעגעטישענע, טעמים, נישט געניסען פון יודישע און וועלטליכע שול-למודים. אונצעהליגער מאָהל האָבען מיר אויף די שפּאַלטען פון אונזער צייטונג אויפמערקזאַם געמאַכט וועגן דעם די פּרנסים פון אונזער שטאָדט, אונזערע דעמאָקראַטישע רעליגיעז-נאַציאָנאַלע קהלה-פאָרשטעהער. אָבער אין קול ואין עונה. מען מאַכט זיך נישט וויסענדיג. די קהלה-בודזשעטען, וואָס ווערן יעדעס יאָהר צונויפגעשטעלט, ווערן זיך געמאַכט בנשימה אחת לויט דעם אַלטען שטייגער, לויט דעם יאָהר-יעהרליכען אויסגעאַרבייטען פּראָגראַם אָהן גישט צו דערמאָנען צווישען פערשידענע סובסידיעס מיט א רמז, מיט דער קלענסטער סומע אפילו פאַר א יודישע פאָלקס-שולע.

דער קהלה-בודזשעט פאַר'ן לויפענדען יאָהר 1927 איז שוין איינמאָהל דורך דער קהלה-פערוואַלטונג אויסגעאַרבייט געוואָרען. דער ראַט האָט איהם אָבער ביז היינט נאָך נישט בעשטעטיגט און איבערגעשיקט איהם אין א ספּעציעלער פינאַנץ-קאָמיסיע, וואָס זאָל נאָכזעהן און קאָנטראָלירען צו דער בודזשעט מיט אַלע זיינע פּאָזיציעס, וואָס די קהלה פערוואַלטונג האָט פאַרגעשטעלט. וועגען א „מוז", א נויטווענדיגקייט, אָבער עס איז פאַראַן א מעגליכקייט די פּאָזיציעס מילדער צו מאַכען.

אין דער ערשטער לעזונג, ס'הייסט אין דער פערוואַלטונג'ס-אינסטאַנץ, האָט מען אין בודזשעט פון א יודישע פאָלקס-שולע גענצליך פערגעסען. פון איר מין פּאָזיציע און דאָרט אפילו קיין זכר נישטאָ. פון אַלעם האָט מען גערעדט. מ'האָט גערעדט, אז אין וואַרשא איז פאַראַן א גרויסע ביבליאָטעק ביי דער יודישער סינאַגאָגע און מ'האָט בעשטימט פאַר איהר א סובסידיע. מ'האָט געדענקט אין פערשידענע קרנות, ציוניסטישע און אָרטאָדאָקסישע, און פאַר יוצא-זיין האָט נישט געפּאַסט מ'זאָל זיי נישט סובסידירען תּאַקע מיט א געוויסע סומע. זאָל דאָס אבער נישט אויסגעטייטשט ווערען, אז מיר'ן דערמאָנען די דאָזיגע פּרטים וועלען מיר אויסען צו קריטיקירען און אז אונזער שטעלונג אין דער הינזיכט איז א געגנערישע. ניין, גראַד אין יעצטיגען מאָמענט איז דאָס נישט אונזער אויפגאַבע און פון די דאָזיגע צוטירטע שטעלען מאַכען מיר פערלויפיג קיין שום אויספיהר נישט יאָ, צי ניין. דער טעם, פאַר וואָס מיר דערמאָנען פונקט די סינאַגאָגע, ביבליאָטעק און די קרנות, איז נאָר בלויז דערפאַר, כדי צו פרעגען זיך אונזערע פּרנסים, פאַר וואָס האָבען זיי געדענקט פון אַלץ, אפילו פון זאַכען, וואָס טראָגען א אַלגעמיינעם קולטורעלען, אָדער געזעלשאַפטליכען חאַראַקטער נישט בלויז פאַר ראַדאָם, נאָר פאַר'ן אַלגעמיינעם נוצען פון יודישען כלל אין גאָר דער וועלט, פון וואָס ראַדאָם בעקומט געגענזייטיג א געוויסען שכר בדרך כלל, אויך נישט דירעקט. פאַר וואָס האָבען אונזערע פּרנסים דאָס יאָ פערשטאַנען און פון א יודישע פאָלקס-שולע, וואָס איז ממש א נויטווענדיגקייט און פון די נוצליכסטע אינסטיטוציעס פאַר דער שטאָדט, וואָס איז נעווידמעט נאָר פאַר'ן נוצען פון דער שטאָדט, פאַר וואָס האָבען זיי פערגעסען אָדער געמאַכט זיך פערגעסען; פון עס אונז עלעמענטאַר-באַדערפניש, אין וואָס ס'נויטיגען זיך הונדערטער פון אונזערע קינדער.

האָבען מיר דאָך שוין געזעגט, געפאָדערט און געמאָהנט ביי דער קהלה אויסצושטעלען אַזאַ וויכטיגען בנין, פאַר וואָס האָט זיך נישט געפונען קיין איין פּראַקציע, וואָס זאָל א קלאַפּ טוהן אין טיש און אויסרופען: רבותי מיר בעשטימען פערשידענע סובסידיעס גאַנץ גוט, מהיכא תיתי, אָבער פאַר וואָס זאָלען מיר נישט צוטיילען א סובסידיע פאַר א יודישע וועלטליכע פאָלקס-שולע, וואו עלטערן נישט פערמעגליכע און פּראָגרעסיווע זאָלען קאָנען זייערע קינדער געבען א יודישען און צוגלייך א וועלטליכען למוד און ערציהונג, אַט די זעלבע עלטערן צאָהלען דאָך עטאַט און האַלטען אויס אונזער בודזשעט, טאָ פאַר וואָס זשע זאָלען מיר נישט לכל הפחות ווידמען א געוויסע סומע פאַר זייער איינענע אינטערעסען, פאַר זייער נויטווענדיגסטע בעדערפענישע?!

קיינער פון די קהלה פראַקציעס האָט נאָך ביז היינט נישט רעאַגירט. טראָץ דעם וואָס די פראַגע פון א יודישע פאָלקס-שולע ליגט אין די אינטערעסען פון יעדער איינער פראַקציע פון דער קהלה, ווייל א חוץ דעם, וואָס אין א יודישע וועלטליכע פאָלקס-שולע נויטיגען זיך הונדערטער יודישע עלטערן, איז עס קלאָר פאַר יעדען לאָגיש-דענקענדען מענש, אַז אַזאַ יודישע פאָלקס-שולע איז פון די ערשטע עלעמענטאַרע אויפגאַבען פון א יודישע קהלה, וועלכע אלס א רעליגיעז-נאַציאָנאַלע קערפּערשאַפט מוז זי זיך פערנעמען מיט דער יודישער און וועלטליכער ערציהונג פון די ברייטע יודישע פאָלקס-מאַסען, מיט די הונדערטער אין בויזענדער יונגע קינדער, וואָס לערנען אין די פאָווסשעכנע שולען און ווערען ערצויגען אָהן דער מינדעסטער ידיעה וועגען יודענטום. וואו זיי ווערען פערפרעמדט פון אונזער יודישע שפּראַך, פון אונזער יודישע מנהגים, בנו, אונזער נביאים שפּראַך און בכלל ווייט פון דעם [illegible] קיצל פון אונזער גייסט און קולטור.

אַזאַ יודישע פאָלקס-שולע וואָלט זיכער בעקומען רעגירונג'ס רעכט און אויך סובסידירט געוואָרען פון דער מוניציפּאַל-מאַכט. ווען איז דאָס אַלץ געזאָגט געוואָרען? ווען דערצו ווייזט ארויס די געהעריגע פערשטענדניש פריהער פאַר אַלע די יודישע געמיינדע זעלבסט. די התחלה דערצו מוז געמאַכט ווערען פון דער יודישער קהלה, וועלכע, אריינשטעלענדיג א געוויסע פּאָזיציע אין בודזשעט פאַר דעם צוועק וואָלט זי במילא בעוויזען געוואָרען צו אינטערווענירען לטובת דער זאַך אויך אין די רעגירונג'ס און אין די קאָמונאַלע קרייזען. דאַן וואָלטען די קהלה-פאָרשטעהער, וועלכע זענען צו גלייכער צייט ראַטמענער אין שטאָדט-ראַט דאָרט אַרויסגעטרעטען מיט מעהר מוטה, מיט מעהר ווילענס-קראַפט און געפאָדערט בקול רם א סובסידיע פאַר א יודישע פאָלקס-שולע און נישט געוואַרט ס'זאָלען זיך מקריב זיין מיט דער זעלבער פאָדערונג די, וואָס גילטען נישט אלס די גרויסע „קעמפפער" אויף אויסצולעבען דאָס יודישע פאָלק.. און צו דערהויבען „זיין נאַציאָנאַלעס בעוואוסטזיין"... דאַן וואָלטען אונזערע „שפּהנע יודען", די וואָס האָבען גענומען אין ארענדע דעם כלל ישראל און די וואָס האָבען אויסגענוצט א חזקה-פּאַטענט אויף כלל-פּעראַזשירעריי, זיך נישט נעוועזען [illegible] ביי לייענען א דעקלאַראַציע אין שטאָדט-ראַט מכח דער אונטעררוכט'ס-שפּראַך פון א יודישע פאָלקס-שולע און אנשטאָט צו זאָגען „אין דער שפּראַך פון מינדערהייטען" וואָלטען זיי זיך נישט געשעמט צו זאָגען אין וועלכער שפּראַך. ווען אונזערע פּני וואָלטען פריהער אין קהלה געוועזען סובסידירט א יודישע פאָלק'ס-שולע, וואָלטען זיי, פערשטעהט זיך, שוין געוויס אין שטאָדט-ראַט קעמפענדיג, אויפצודריקען דעם נאָמען פון דער אינטעררוכט'ס-שפּראַך פון די מינדערהייטען...

מיר ווילען יעצט נישט פיהרען קיין פּאָלעמיקעס. מיר ווילען נאָר אויסנוצען דעם מאָמענט, וואָס דער בודזשעט ווערט היינט דורך דער פינאַנץ-קאָמיסיע נאָך

איהם אין האַלדז נישט קריכען, נאָר „הילד איננו"—דער בחור האָט זיך בעצייטענס אָפּגעטראָגען און ס'איז נישט געווען אפילו צו וועמען רעדען א וואָרט.

יעצט זיצט אונזער חתן גאַנצענע טעג אין שטוב און עסט זיך די אויגען צו ווייזען פאַר לייטען. לצים ווערבלען זיך און זאָגען, אַז ער זיצט „שבעה" נאָך דער באָרד, וועלכע איז פון איהם „פריצייטיג" אָפּגעריסען געוואָרען. און אויב ער בעווייזט זיך ווען עס איז אין גאַס, וועט איהר ביי איהם דעם פּנים נישט אַרויסזעהן, ווייל ער געהט ארומגעוויקעלט מיט א טוך. און אַז מ'פרעגט איהם, וואָס איז די סיבה, וואָס ער געהט אַזוי פערוויקעלט, זיפצט ער אָפּ און מורמלט אונטער די ציין:

— זיך פערקיהלט, די ציין טוהען וועה. — מילא, טהוט איהם צוליב און גלייבט איהם!...

קאַכלעפּל.

קיין שום לעדער
ווערט אַזוי נישט חירקען
ווי דער גומענער אַבצאַס
„Berson"

דעפּ. משה פראַסטיג.

די סכנה פון וואַקסענדיגן אַנטיסעמיטיזם.

נישט בעסער, נאָר ערגער. איז אין די לעצטע יאָהרען געוואָרען די לאַגע פון יודישען פאָלק אין גאָר דער וועלט. די צאָהל און מאַכט פון אונזערע שונאים איז געוואַקסען, די כּפיה וואָס דראָהט אונז איז א סך גרעסער ווי זי איז געווען אין די לעצטע הונדערט און פופציג יאָהר פון אונזער געשיכטע.

זאָלען פאַקטען אַליין רעדען פאַר זיך, כּדי מען זאָל נישט מיינען, אַז בלויז נערוועזיטעט אין אונזער אַלטער אינסטינקטיווער שרעק הייסט אונז זעהען סכּנות דאָרט, וואו זיי זענען אין דער אמת'ן לגמרי נישט פאַרהאַן.

אינגוש. באַטעכעס, א גלענצענדער קענער פון דעם היינטיגען רוסלאַנד און לאַנגיעהריגער מאָסקווער קאָרעספּאָנדענט פון ווינער „נייע פרייע פרעססע" שרייבט אַנומלט אין זיין צייטונג אַן אויספיהרליכען אַרטיקעל איבער דער לאַגע אין סאָוויעט-אוקראַינע. ער האָט גענוי אָבסערווירט דאָס דאָרטיגע היינטיגע לעבען און ערקלערט: דער אַנטיסעמיטיזם, דער גראָבער, אומפאַרדעקטער אַנטיסעמיטיזם טרעט אפיר אויף שריט און טריט אין סאָוויעט-אוקראַינא און ווערט דאָרט נישט אַזוי באַהאַלטען, אָדער באַקעמפט ווי אין סאָוויעט-רוסלאַנד. ער ברענגט קלאָרע באַווייזען פאַר זיין באַהויפּטונג און דערצעהלט, ווי דער אָפענער יודען-האַס איז אין סאָוויעט-אוקראַינע א געוועהנליכע אומעטום בעמערקבאַרע און געפעהרליכע ערשיינונג.

געדענקען מיר אָבער, אַז נישט אין רוסלאַנד, נאָר אין אוקראַינע לעבט דער גרעסטער טייל פון דער יודישער באַפעלקערונג, וואָס איז פאַרבליבען אונטער דער באָלשעוויסטישער הערשאַפט. אויב א שאַרפע אַנטי-יודישע שטרעמונג הערשט דאָרט היינט, ווען די באָלשעוויסטישע הערשער — דאָס מוז מען מודה זיין — פיהרען אַן ערנסטען קאַמף געגען דעם אַנטיסעמיטיזם און דערלאָזען נישט מיט אַלע זייערע מאַכט-מיטלען צו זיין פאַרשפּרייטונג, טאַ וואָס קענען מיר נאָך ערוואַרטען, ווען עס וועט אַמאָל קומען צו א רעזשים-ענדערונג, א איבערקעהרעניש אין סאָוויעט-אוקראַינע!

א גרויסע ליסטע פון עסטרייכישע קור-ערטער און זומער-פּלעצער איז אַנומלט פאַרעפענטליכט געוואָרען, וועלכע אַנאָנסירען גאַנץ אָפען אין די צייטונגען, אַז זיי בעטען, דאָס קור-געסט זאָלען צו זיי קומען אויף זומער מיט אַן אויסנאַהם פון — יודען. צעהנדליגע אַזעלכע שטעדט אין דערפער פון אויבער-עסטרייך, שטייערמאַרק און טיראָל זענען אין דער ליסטע אויסגערעכענט געוואָרען, וועלכע ווילען אַפילו קיין געלד פון יודען נישט לייזען, אַבי צו זיין „ריין-אַריש". יודען-ריין עסטרייך איז אָרים, הלב באַנקראָט, וואַרט אויף הילף פון פרעמדע, וויל לייזען ביי טוריסטען; זיי זענען אָבער גרייט נאָך מעהר נויט צו ליידען, אַבי קיין יודען ביי זיך נישט צו זעהען.

און אויף דער אַלטער וויענער אוניווערזיטעט, וואו עס האָט אַמאָל געהערשט אַזאַ שעהנער גייסט פון ליבעראַלען פאָרטשריט, קומט יעצט כּמעט אַלע וואָך צו געשלעגען און איזאַנטורעס; יונגע דייטש-אַרישע סטודענטען פאַלען אַריין אין די לעהר-זאַהלען און ביבליאָטעקען, שרייען „יודען אַרויס!" און ווערען דערין נישט נאָר נישט געשטערט, נאָר די פּראָפעסאָרען העלפען זיי נאָך אין זייערע אַנטיסעמיטישע עקסצעסען, דער יודישער סטודענט איז דאָרט נישט מעהר זיכער מיט דעם לעבען אין קען, פאַרשטעהט זיך אין אַזאַ אַטמאָספערע פון האַס און געשלעגען נישט לערנען. זיין לעבענ'ס-צוועק נישט דערגרייכען.

גלייך ווי אין דייטשען-עסטרייך וואַקסט דער ווילדער, באַסטיאַלער אַנטיסעמיטיזם אויך אין דייטשלאַנד גופא. עס וואַקסט א באַוועגונג, וואָס וויל צוריק איינפיהרען די מאָנאַרכיע און דעם אַלטען קייזער-רעזשים אין דייטשלאַנד הויפּטזעכליך דערויף, וואָס זי ווענדעט דעם גאַנצען כּעס און די פאַרביטערונג פון דייטשען פאָלק געגען די יודען. נאָר די יודען, — טענה'ן זיי — זענען שולדיג אין דעם פאַרלוירענעם קריג, נאָר די יודען האָבען פאַרטריבען דעם דייטשען קייזער און פון דעם קייזער-געטרייען דייטשלאַנד געמאַכט א רעפּובליק; נאָר די יודען זענען אין קריג און נאָך דער מלחמה רייך געוואָרען, בשעת די ברייטע מאַסען פון דער דייטשער באַפעלקערונג מוזען אַזוי שווער האָרעווען און נויט ליידען — אַלזאָ אַרויס, אַרויס מיט די יודען!

אַנטיסעמיטיזם אין די דייטשע לענדער איז אָבער סוף כּל סוף נישט קיין נייע ערשיינונג און פון דייטשלאַנד האָט דאָך גענומען איהר וועג די גאַנצע אַנטיסעמיטישע אידעאָלאָגיע און באַוועגונג איבער דער וועלט. — וועט מען אונז אפשר דערויף ענטפערען, וואָס איז אָבער מיט אַמעריקא, מיט דעם פריער אַזוי פרייען און יודען-פריינדליכען אַמעריקא?

נישט בלויז פאָרד, דער מעכטיגער פאָרד און זיינע חברים פיהרען דאָרט א געפעהרליכע אַנטיסעמיטישע באַוועגונג, אַלע יודישע און יודיש-ענגלישע צייטונגען, זשורנאַלען און ביכער, וועלכע איך האָב אין לעצטען יאָהר באַקומען צו לעזען פון אַמעריקא, האַלטען אין איין שרייבען, דיסקוטירען און שרעקען זיך פאַר דעם אַלץ מעהר וואַקסענדען שטראָם פון יודען-האַס אין די פאַראייניגטע שטאַטען פון צפון אַמעריקא. באמת, מאַטעריעל, עקאָנאָמיש געהט עס דאָרט יעצט די יודען גוט, מעהר ווי גוט און זיי זענען היינט דער איינציגער טייל פון יודישען פאָלק, וועלכער האָט כּמעט ווירטשאַפטליך א געזיכערטע געגענוואַרט, וואָס איז אָבער מיט זייער צוקונפט?

אַפילו סאָציאַליסטישע און אַסימילאַטאָרישע צייטונגען און קרייזען געפינען יעצט פאַר נויטיג טאָג אויף טאָג, וואָך אויף וואָך אָנצווייזען אויף דער וואַקסענדער אַנטיסעמיטישער סכּנה, מען פאַרשווייגט, מען פאַרטושט נישט מעהר דעם אַנטיסעמיטיזם, ווי מען פלעגט דאָס ביז יעצט טוהן אין אַמעריקא. און עס ווערען מיר געזאָגט: אין א גאַנצער רייהע פון העכערע אַמעריקאַנער שולען ווערען יודען נישט מעהר צוגעלאָזט. דירעקטאָרען און העכערע בעאַמטע אין די מייסטע איינפלוסרייכע באַנקען טאָרען יודען נישט מעהר ווערען; מען גיט שאַרף אַכטונג, אַז ניט אין די רעגירונגס-קרייזען און נישט אין אַנדערע וויכטיגע עפענטליכע קערפּערשאַפטען זאָלען „צו פיל" יודען נישט אַריינקומען, די אַזוי גערופענע אַמעריקאַנער בעסערע געזעלשאַפט פאַרטראָגט נישט מיט קיין יודען; לאָזט זיי נישט אַריין אין איהרע פעראיינען, קלובען, האָטעלען און באַטראַכט אַפילו די נאָר-הויך געשטעלטע, אָדער גאָר רייכע יודען אַלס נישט פולווערטיג, שוין נישט רעדענדיג וועגען דער גרויסער מאַסע פון די אימיגראַנטען, וועלכע זענען מיט 10 אָדער 20 יאָהר אַריינגעקומען אין לאַנד, אין וועלכע מען זעהט בלויז אַן אַנשיקעניש פאַר אַמעריקע.

וואָס יודען האָבען היינט צו ליידען אין רומעניען, אונגאַרן, ליטא איז אַזוי גוט באַוואוסט אין דער ברייטער עפענטליכקייט, אַז ס'איז באמת נישט נויטיג דאָ דאָס איבערצוחזר'ן. אין פראַנקרייך נעמט אָן די שנאה צו יודען די פאָרם פון מורא פאַר איבערהויפּט זעם פרעמדען, וועלכער נעמט צו די אַרבייטס-געלעגענהייט און אויך אין ענגלאַנד פאַרשפּרייטען צוויי גרויסע און פּאָפּולערע צייטונגען „דיילי מייל" און „מאָרנינג פּאָסט" טאָג אויס טאָג איין טיפען אַנטיסעמיטישען האַס.

צי איז דערין בלויז שולדיג די רעאַקציע, וועלכע קומט געוועהנליך נאָך גרויסע מלחמות, און וועלכע זוכט זיך אַלס איהר בעסטען „בליץ-אָפּלייטער" די שוואַכסטע פון צווישען די שוואַכע, די יודען? אַמעריקא האָט אַמייסטענס גענייטען פון קריג און דאָך וואַקסט דאָרט גאָר שטאַרק די אַנטיסעמיטישע באַוועגונג. צי איז דערין בלויז שולדיג דער אינסטינקטיווער, זייט יאָהרהונדערטער און לאַנגע דורות איינגעזאַפּטער און פאַרשפּרייטער האַס צו יודען? דווקא אין הויך שטייענדיגע אינטעלעקטועלע קרייזען, וואָס לאָזען זיך נישט אַזוי לייכט בעהערשען פון אינסטינקטען און אָבערגלויבענס, געפינט היינט דער אַנטיסעמיטיזם ווידער א סך פריינד און אַנהענגער.

אמת, מיר האָבען אויך לעצטענס פריינד, גוטע פריינד פאַר דעם יודענטום געוואונען, וואָס פאַרשטייען און שעצען אונז. בפרט האָט די ציוניסטישע באַוועגונג פאַרשאַפט אויסצורופען אין געוויסע קריסטליכע קרייזען און ביי געוויסע איינפלוסרייכע פערזענליכקייטען סימפּאַטיעס פאַר דעם יודישען פאָלק און פאַר זיין צוקונפט. נאָר גרויס און אַלץ גרעסער ווערט אָבער די צאָהל און די מאַכט פון געגנער און שונאים פון יודענטום אומעטום אין דער וועלט.

צי זעהן און באַגרייפען דאָס די יודען און זייערע פיהרער? צי זענען מיר גרייט אונזערע שונאים און אונז אַליין צו געבען א געהעריגע תשובה אויף דער סכּנה, וועלכע דראָהט אונז מיט דעם אָנוואַקסען פון אַנטיסעמיטיזם אין גאָר דער וועלט? און וואָס וועט זיין די תשובה?

א מאָהל באַטראַכט און רעווידירט, און אַפּעלירען צו זיי אַריינצושטעלען א געוויסען רובריק אין בודזשעט צווישען אַלע אַנדערע סובסידיעס אויך א געוויסע סומע אויף א יודישע פאָלקס-שולע. זאָל זי אויך דעם ענין אַריינגעמען ביי'ישען איהרע פולמאַכטען און דאַן נאָכהער עס פאָרשטעלען דעם ראַט. זאָל האָטש אַמאָהל די פראַגע פון א יודישע פאָלקס-שול אַרויסשווימען אַלס טהעמע פון די דעבאַטען און דאַן וואָלט זעהר אינטערעסאַנט געווען צו דערגעהן ווער ס'איז פאַר און ווער ס'איז געגען...

ב. צוויג.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

פאָליטיק, פאָליטיק און פאָליטיק

אַפילו מיט מתים שפּיעלט מען פּאָליטיק.

די בית-צלמין-קאָמיסיע ביי דער יודישער גמינה איז טהעטיג אויף גאר א באזונדערען אופן און צייכענט זיך גאַרנישט קשה'ריג אויס אין פערגלייך מיט די איבריגע קאָמיסיעס און הלכות-פאָליטיק. אין טייל פאלען ווייזט די דאזיגע קאָמיסיע המכונה „יודיואל טאַנישעבאָוי" ארויס אויף איהר געביט נאָך מעהר לעבעדיגקייט און איניציאטיוועס און שטיינט אָפּטמאָהל אריבער אין דער קונסט פון דיפּלאָמאַטישען שאך-שפּיעל די אנדערע גמינה-קאָמיסיעס.

אויף צו אילוסטרירען די שפּאנעלנייע מתים-פּאָליטיק, קאָן דינען פאלגענדער פאקט: מיט צוויי וואָכען צוריק דאָנערשטאג, ווען דער בעקאנטער געזעלשאַפטליכער עסקן, ל. גריליאנט, איז געשטאָרבען, זענען טעליכע תאָנדיערקער-פאַרשטעהער און דאָזיגעס אין די פּערזאָנען פון די ה"ה: חיים קאַרמאן, שמואל איידעלבוים און משה רעזענבוים געקומען אין גמינע אריין אויספיהרען די פערשידענע פאָרמאַליטעטען אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן בעשטימען אַ קרקע פאַר'ן פערשטאָרבענעם. נאָך א פערשטענדיגונג צווישען די מיטגלידער פון „ווידזיאל פּאָגושעבאָווי", די ה"ה חיים קאַרמאן און העניך וויינטרויב, ווי אויך מיט די איבריגע תאָנדרווערקער-פאַרשטעהער, איז געבליבען בהסכם אָבצוגעבען אַ קרקע לעבען קבר פון אדאָלף טעטעדמאַהן. נאָך דעם אלעם, ווי דער ענין איז שוין געהאט געווען ערלעדיגט, האָט דער ה' וויינטרויב קוועסטיאָנירט די קרקע מיט'ן מאָטיוו, אז דער פּרעזעס פון גמינע-פערוואַלטונג, ה' מולער, איז נישט דערפאָר, אַז די קרקע פאַר'ן פערשטאָרבענעם זאָל זיין דארט, וואו די האנדווערקער-פאָרשטעהער פערלאַנגען. ה' וויינטרויב האָט אָבער צו זיין בעמערקונג צוגעגעבען, אַז ער פון זיין זייט האָט גאָרנישט דאָגעגען דעם ווילען פון די. ה"ה קאַרמאַן, איידעלבוים און ראָזענבוים, און אז ער אין דער פראגע איינפערשטאנדען מיט זיי.

ה' חיים קאַרמאן אלס מיטגליר פון „ווירזיאל פּאָגושעבאָווי" האָט ראָן פערעאָרדענט אויסצושרייבען א קוויטעל אויף דער פערקויפטער קרקע און לויט דעם נומער, וואָס איז אויפגעצייכענט געוואָרען איז געבליבען, אז די קרקע זאָל זיין נעבען שעמערסאָנ'ס קבר, אזוי ווי ס'איז געווען דער רצון פון די האנדווערקער-ראַזאַרעס.

נישט קוקענדיג אָבער דערויף, איז פאָרגעקומען א ענדערונג, אוף וואס די האנדווערקער-פאָרשטעהער האָבען זיך תחילת נישט געכאפּט. ערשט עטליכע טעג נאָך דער לויה האָבען זיי זיך דערוואוסט, אז דער פערשטאָרבענער איז נישט צו קבורה געקומען אין דער זעלבער קרקע, וואָס איז בפירוש געווען אנגעצייכענט אויפ'ן קניה-קוויטעל. די ה"ה איידעלבוים, קאַרמאַן און ראָזענבוים האָבען זיך נישט געוואָלט צוגלויבען, און כדי צו א בעווייזען זיך אין דער ריכטיגקייט, זענען זיי ספּעציעל מיט איינינע טעג שפּעטער ארויסגעפאָהרען אויפ'ן בית עולם, און נעמענדיג אונטער'ן שטרענגען פערהער דעם בית-הקברות - פערוואלטער, ר' משה בינם, האָט יענער דערציהלט, אז פרייטאָג 10 אין דער פריה אין טאָג פון גריליאנט'ס לויה, איז אויפ'ן בית-עולם אראָנגעקומען צו פאָהרען דער ה' העניך וויינטרויב און געהייסען איהם ארויסשניידען פון ערגיץ עטליכע בוימער און מיט זיי ארומצוימען אויף א אויסגעברייטערטען שטח דאָס קבר פון אדאָלף פעמערזאָהן אזוי, אז ס'זאָל אויסקומען, אז די קרקע זאָל אויף א אונבעמערקבארען אופן אָבגערוקט ווערען אויף א שפּאַר שני-קעל ווייט.

דער לויה-קאָמיטעט, זייענדיג פערנומען בעת דער לויה מיט פערשידענע ענינים, האָט זיך אויף די קאָמבינאציע נישט געקענט און געווען אין דער מיינונג, אז אלץ איז אין בעסטער אָרדנונג.

דער דאָזיגער אקט האָט ארויסגערופען א געוואַלדיגע אויפרעגונג צווישען די תאָנדווערקער-מאַסען. זיי פיהלען דאָס אלס אַ פחיתת הכבוד פאר זייער געאכטעטען פרעזעס און איבעראָל געשעצטען עסקן. און ווי מיר הערען האָבען זיי בעשלאָסען אויפ'ן שאַרפסטען אופן צו רעאגירען אויף דער אונערהערטער סקאַנדאַל עוז געשיכטע. דער ענין וועט וואַהרשיינליך נעמען א שטאַרקען אָבקלאַנג אויף די נעכסטע קהלה-זיצונגען.

אַלץ איז פּאָליטיק, אַפילו מיט מתים שפּיעלט מען אין פאָליטיק.

ווי אזוי האָט געקלונגען אין שטאָדט-ראַט די דעקלאַראַציעס פון יודישען ראַטמענער-קאָלאָ און בונד?

אויף דער זיצונג פו שטאָדט-ראָט, פאָריגע וואָך, דינסטאג, זענען געלייענט געוואָרען דעקלאַראַציעס פון דריי פראַקציעס, נעמליך, פון: צענטרום, יודישען ראַטמענער-קאָלאָ און בונד.

צווישען א גאַנצע ריה פאָסטולאָטען ענטהאלט די דעקלאַראַציע פון יודישען ראַטמענער-קאָלאָ פאלגענדע פאָדערונגען: 1) אַז די בוי-אַקציע פון מאַגיסטראַט מיט'ן צוועק צו פערלייכטערן די דירות-נויט און צו פערשאַפען ביליגע דירות פאר די אָרימע שיכטען פון דער בעפעלקערונג, זאָל געהן אין א שנעלען טעמפּאָ, 2) שאפען שטאָדטישע שולען אויף אָוועגד-קורסען פאר דערוואַקסענע, וואו זיי זאָלען בעקומען אָלגעמיינע און פראָפעסיאָנעלע פאָך-בילדונג, 3) פערבעסערען דעם מצב אויפ'ן געביעט פון עפענטליכער געזונדהייט און אין שטאָדטישען שפּיטאָלווענען, אַז די היילונג פאר די אָרימע בעפעלקערונג זאָל זיין א צוגענגליכע, ווי אויך פאר די קראַנקע פון קראַנקעןקאַסע, וואָס היילען זיך אין די שטאָדטישע שפּיטעלער, זאָל די קאַסע פאר זיי איינגאַנצען בעצאָהלען, כדי די בעפעלקערונג זאָל נישט ברויכען צוויי מאהל בעשטייערט ווערען פאר'ן שפּיטאָל-הוצאָות, 4) אויפ'ן געביעט פון געזעלשאַפטליכע שוץ וועט זיין די אויפגאבע פון יודישען ראַטמענער-קאָלאָ, צו פערגרעסערן און פערזיכערן די אונטערמענליכע מוטערס, קינדער, יתומים און אַלטע אַ שטענדיגע און אנוזעהנוידיגע השגחה; כ'זאָלען אויפגעשטעלט ווערען ביליגע קיכען; ערנעהרונג'ס-פּונקטען פאר קינדער פון שול-עלטער און פאַר קינדער פון פריהערדיגען עלטער; איינאָרדנען זומער-קאָלאָניעס; ערטיילען הילף אַרבייטסלאָזע און בעשטימען אַרצטליכע השגחה איבער'ן פיזישען און גייסטיגען געזונד פון די אָרימע איינוואָהנער אהן אונטערשיד פון קלאַס, איבערצייגונג און רעליגיע 5) דער אַדמיניסטראַציע-אַפּאַראַט פון דער שטאָדטישער זעלבסט פערוואלטונג דאַרף זיין פריי פון ביוראָקראַטיזם און אלע אונטער איהם אונטערליגענדע אָרגאנען ברויכן טראַקטירען און זיך בעציהען מיט פּראַנטאַראַליכקייט'ס-געפיהל צו אלע פעטענטען, נישט מאַכענדיג דערביי קיין אונטערשיד פון אמונה און אָבשטאַמונג, 6) וואָס שייך דאָס ארויפלעגען שטייערען אויף דער בעפעלקערונג זאָל דער סיסטעם זיין א געדעכטיגער א יושר'דיגער געבויט אויף ראַציאָנעלע יסודות פון דער שטאָדטישער ווירטשאַפט, אזוי אז די שטייערען זאָלען נישט בעשווערען און רואינירען די ברייטע מאַסען פון דער בעפעלקערונג 7) די זעלבסט-פערוואַלטונג זאָל אין א געהעריגער פּראָפּאָרציע צו דער צאָהל פון די יודישע קינדער אין שול-עלטער, בעטריעבען די קולטורעלע, רעליגיעזע און נאַציאָנאַלע בעדערפעענישען אין אונטערשטיצען ענטשפּרעכענד די שולען אהן אונטערשיד פון זייער כאַראַקטער און אינטעררינכט'ב-שפּראַך 8) די יודישע ראַטמענער-קאָלאָ ווערט זיך בעמיהען, אז דער שטאָדט זאָל אין די גרענעצען פון זיינע מעגליכקייטען מילדערען די פאָלגען, וואָס קומען ארויס פון צוואַנג'ס-זונטאג-רוה, צוליב וואָס די יודישע בעפעלקערונג איז געצוואונגען צו רוהען צוויי טאָג א וואָך 9) די יודישע אַרבייטענדע אינטעליגענץ, האָנדווערקער און יודישע אַרבייטער זאָלען געניסען פון גלייכע רעכט אויף אַרבייט און אָנגענומען ווערען אין די ביוראָס, שפּיטעלער און ביי עפענטליכע שטאָדטישע-אַרבייט, איבער וועלכע די זעלבסטפערוואַלטונג האָט איהר השגחה. אין צוזאַמענהאַנג מיטן דאָזיגען פונקט ווערט גלייכצייטיג בעטאָנט, אַז די יודישע ראַטמענער-קאָלאָ וועט בעקעמפען דאָס אָבזאָגען די אָפּפּעטען אויף צו צושטעלען פערשידענע זאַכען פאר די קאָמונאַלע תצמרכות'ען, אויב אָזעלכעס וועט ענטשטעהן בלויז דערפאַר, וואָס וועט געמאַכט ווערען אַ אונטערשיד צוליב דער אָבשטאַמונג פון די צושטעלער, 10) אין דער יודישער קוואַרטאַלען זאָל דער ווירטשאַפטליכער און סאַניטאַרער צושטאַנד אויסגעבעסערט ווערען 11) די יודישע פילאַנטראָפּישע און געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס זאָלען פּראָפּאָרציאָנעל געניסען פון די שטאָדטישע סובווענציען.

דער אויספיהרער פון דער דעקלאַראַציע פון דער יודישער ראַטמענער-קאָלאָ איז, אז אין דער פערווירקליכונג פון די דערמאָנטע פאָסטולאַטען

ווערט אבהענגיג געמאכט די ווייטערדיגע מיטארבייט פון די יודישע ראסמענער, וועלכע בילדען דאס קאלא.

די דעקלאראציע האט געליינט דער ה׳ י. פרענקעל. ס׳פערשטעהט זיך, אז ביי דעם רעדאגירען די דעקלאראציע האט מיט פיעל מיטגעווירקט די א־יענטאציע פון ה׳ פרענקעל און דערפאר איז א גרויס ווינדער, וואס אין דער גאנצער דעקלאראציע ווערט בס״ה דערמאנט דאס ווארט „יודישע״ און איינינע זעלטענע פאלען. כמעט 90% פון אלע ארויסגעשטעלטע פאסטולאטען פון דער נאציאנאלער דעקלאראציע ווערען די ספעציפיש יודישע פאדערונגען בעצייכענט און טערמינילאגירט אונטער׳ן אויסדרוק „אהן אינטערשיד פון קלאס, רעליגיע און אמונה״ עס מאכט שיער נישט דעם איינדרוק, חי אין ראדאמער שטאדט־ראט וואלטען פערטרעטען געווען פארשטעהער פון פערשידענע מינדערהייטען, צווישען וועלכע ס׳זאל האבען זיין געשאפען א פעראייניגטער בלאק און דער ה׳ פרענקעל וואלט האבען ארויסגעטרעטען אין נאמען פון די אלע. בעזונדערס איז אונפערשטענדליך, וואס ה׳ פרענקעל האט ביים פונקט, וועלכער רעדט ארום די שול־פראגע פאר יודישע קינדער, אויסגעמיטען און אנשטאט צוזאגען, אז די אונטערריכטס־שפראך און די שולען פאר יודישע קינדער זאל זיין יודיש, האט ער אויך דא בענוצט דעם טערמין פון דעם מינדערהייט׳ס־טראקטאט — דעם „אהן אונטערשיד״.

די בונדישע דעקלאראציע.

די בונדישע דעקלאראציע ווערט געליינט דורך ה׳ אברהם פינקעלשטיין. זי לויטעט צווישען אנדערעס אזוי: 1) זארגען וועגען א דאך איבערן קאפ פאר יודישע דירה׳לאזע, 2) פערווירקליכען די גערעכטיגקייט׳ס־פרינציפען אויף ארבייט פאר יודישע פיזישע און גייסטיגע ארבייטער ד. ה. צונעמען די נעהעריגע צאהל יודישע ארבייטער צו עפענטליכע ארבייט און אויך אננעמען יודישע בעאמטע אין מאגיסטראט, ווי אויך אין אלע אינסטיטוציעס, וואס זענען אונטער׳ן פראטעקטאראט פון מאגיסטראט און פון איהם אבהענגיגע. 3) אריינפיהרען אין לעבען דעם גערעכטיגען פרינציפ פון ערציהען קינדער אין זייער מוטער שפראך — דאס איז אין דער יודישער שפראך אין די וועלטליכע שולען. 4) ערמעגליכען די יודישע בעפעלקערונג צו א לייכט פערשטענדיגען זיך מיט די אינסטאנצען פון דער קאמונאלער מאכט דורך צולאזען דארט די יודישע שפראך, 5) אנזעהעוודיגע סובסידיעס פאר אינסטיטוציעס, וואס האבען די אויפזיכט איבער דעם יודישען קינד, 6) זארגען פאר יודישע אלטע לייט, קאליקעס און אינוואלידען, 7) אויסבויען, עווענטועל סובסידירען די שוין עקזיסטירענדע יודישע פאך־שולען.

די דעקלאראציע פון בונד ענדיגט זיך מיט׳ן וואונש, אז דער יעצטיגער מאגיסטראט זאל איהם געבען די מעגליכקייט מיטצוארבייטען פאר דעם וואוילשטאנד פון דער שטאדט, וואס האלט מעגליך געווען נאר דאן, ווען זיינע פאסטולאטען, אזוי אלגעמיינע, ווי אויך די ספעציעל יודישע, זאלען געפונען ביי דער יעצטיגער סאציאליסטישער שטאדט־פערוואלטונג. וואס איז אין דער מעהרהייט. פילע פערשטענדניש, זאלען ערנסט און גינסטיג טראקטירט ווערען.

אין נאמען פון צענטרום האט געליינט א דעקלאראציע רעיענט ה׳ ראגוסקי, וועלכע צייכענט אן אלס די פראגראמאטישע ליניען פון זיין פראקציע די אידעאלאגיע פון ערשטען פוילישען מארשאל יוזעף פילסודסקי, וועלכע דריקט זיך אויס אין דעם, וואס זיי וועלען נישט בעריקזיכטיגט, אדער בעאיינפלוסט ווערען פון וועלכע ס׳איז פארטיי, אדער פערזאנען, ווי אויך נישט שטיצען די שטארקע, די מעהרהייט, ווייל זי איז שטארק אין צאהל, נאר שטיצען שטענדיג דעם גערעכטען צד אהן אונטערשיעדער פון נאציאן, איבערצייגונג און קלאס.

פון האנדווערקער קלוב.

אויף די פערוואלטונג־זיצונג פון האנדוו. קלוב, וואס איז פארגעקומען דעם 22/6, איז צווישען אנדערעס בעשלאסען געווארען פאלגענדעס:

נעמענדיג אין אכט די גרויסע אויסגאבען, וואס דער האנטווערקער־קלוב האט צו פערווירקליכען אין די נאנסטע צייט, בעשליסט די פערוואלטונג צו ווענדען זיך צו אלע האנטוו.־מיטגלידער, ווי נישט מיטגלידער, דאס זיי זאלען זיך אקטיווער מיטבעטייליגען אין די ארבייט פון קלוב און העלפען א דורכצופיהרען די פלענער פון קלוב, וועלכע קאנען אין רעזולטאט האבען א קאלאסאלע בעדייטונג פאר די היגע האנדווערקער בכלל.

די פערוואלטונג רופט צו דעם צוועק צונויף אויף דעם 10־טען ליפיעץ א אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון קלוב, אויף וועלכע עס דארפען בעהאנדעלט און רעצידירט ווערען פערשידענע וויכטיגע פראגען, ווי אויך געוועהלט ווערען א פערוואלטונג מיט א רעוויזיאנס־קאמיסיע. אום צו געבען א מעגליכקייט אקטיוו צו בעטייליגען זיך אין דער אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג, רופט די פערוואלטונג די אלע פאסיווע מיטגלידער, וועלכע האבען פון א לענגערע צייט אן נישט בעטייליגט זיך אין די ארבייט פון קלוב. דאס זיי זאלען זיך ביז׳ן 9 ליפיעץ מעלדען אין סעקרעטאריאט פון קלוב. כדי צו ערלעדיגען די פארמאליטעטען, וואס זענען פערבינדען מיט׳ן בעקימען דאס רעכט אנטייל צונעמען אין דער פערזאמלונג.

צום טוף דריקט אויס די פערוואלטונג די האפנונג, דאס די ווענדונג וועט געפינען דעם געהעריגען אפקלאנג און איהר אונטערנעמונג וועט געקרוינט ווערען מיט ערפאלג.

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

לויט דער בעשטימטער ארדינאציע פון צ. ק. קומט ראדאם אויס, צו שיקען 3 דעלעגאטען אויפ׳ן 8־טען ציונ. לאנדעס צוזאמענפאהר, וואס קומט פאר זונטאג דעם 3/7 ה. י. אין ווארשא. אין די געביידע פון אקאדעמישען הויז.

אויף זונטאג דעם 26/6 זענען בעשטימט געווען די וואהלען און ס׳זענען אריינגעטראגען געווארען ליסטעס, אין דער לעצטער מינוט איז געקומען צו א פעראייניגונג, און ס׳איז אריינגעטראגען געווארען איין פערשטענדיגונג׳ס ליסטע, און די פריזעיריע זענען צוריקגעצויגען געווארען. ס׳זענען אלזא געוועהלט געווארען אלס דעלעגאטען די ח״ח: משה ראטענבערג, מ. ל. פישמאן און ישעיהו איגר. און אלס פערטרעטער ח״ח: מאיר גראנעק. אלימלך פישמאן און משה וויינשטאק.

* * *

שבת ד. 2/7 ד. י. אום 4,30 אזייגער נ. מ. וועט ח׳ סטוד. ווילבערבערג האלטען א רעפעראט א. ד. ט. „דאס לעבען און שאפען פון יוליוש סלאוואצקי״.

איינגאנג פריי.

פון קרן קימת לישראל

זונטאג דעם 10/7 ה. י. וועט אדורכגעפיהרט ווערען די הרקה פון די פושקעס. פון ק״ק״ל אין ראדאם. דאסמאל, דורך די אנגעזעהענסטע ציונים און עסקנים אין אונזער שטאדט, ס׳וועלען אויך צוגעשיקט ווערען בריעף צו די אינהאבער פון די פושקעס.

פון דער שקל־קאמיסיע

אין ראדאם זענען היינטיגעס יאהר פערקייפט געווארען 1137 שקלים, דער אנטייל לויט פארטייען איז פאלגענדער:

ציונים	552
מזרחי	451
השומר	84
השחר	22
התאחדות	28
	1137 זל.

אבי מ׳זאגט, אז די גמינע טהוט גארנישט אויף.

אין א מזל׳דיגע שעה האט די גמינע־פערוואלטונג אנערקענט, אז ראדאם דארף האבען צוויי נייע שוחטים.

אויף א זיצונג פון דער גמינע־פערוואלטונג היינטיגע וואך איז ארויסגערוקט געווארען די פראגע פון אויפנעמען נייע שוחטים אויפ׳ן ארט פון די עלטערע שוחטים די ה״ה פישעל צוקער און ישראל יצחק הירשמאן, וועלכע זענען איבערגעגאנגען אין עמעריטור. דאס ערלעדיגען די פראגע איז געווען א דרינגענדע צוליב דעם, וואס דער ביודזשעט פאר׳ן היינטיגען יאהר 1927 ווערט שוין אויסגעארבייט און עס דארפען פרעלימינירט ווערען די פענסיעס פאר די נייע שוחטים אין ביודזשעט. בשעת ער ווערט צונויפגעשטעלט. א טייל פון די פערוואלטונג׳ס מיטגלידער זענען אין תחילת געווען אין דער מיינונג, אז ס׳זאל נאר בלייבען וואקאנט א ארט פאר איין שוחט. ענדליך האבען אבער גובר געווען די, וועלכע האלטען אז ראדאם קאן זיך ביי קיין פאל נישט בעגעהן אהן גאנצע צוויי נייע שוחטים...

ווען ס׳איז צוגעקומען צו דער פראגע פון שוחט העניך הערץ און דער רוב דעות האבען זיך ארויסגעזאגט, אז אויף איינעם פון די צחיי וואקאנטע פלעצער זאל גענומען ווערען אין בעטראכט דער דאזיגער בן־עיר, זענען איניגע פון די ארטאדאקסישע דאזארעס ארויסגעשפרונגען ווי די לייבען, וועלענדיג פשוט איינשלינגען די, וואס האלטען מיט דעם יוד און אנערקענען זיינע גערעכטע און עהרליך־בעגרינדעטע טענות.

ס׳איז באמת א גרויס ווינדער אויף דער חוצפה פון די דאזיגע לייט צו וועלען בעקעמפפען א אייגענעם בן עיר, א יוד א תלמיד חכם און דערצו א מוחזק, אין דער צייט, וואס די זעלביגע לייט זענען ווילד־פרעמדע, געקומען פון ערגיץ אין דער וועלט, וועלכע האבען קיינמאל נישט געחלומ׳ט פון צו ווערען דאזיגערעס ביי יודען און זענען נעביך אומשולדיגערהייד אריינגעפאלען אין דער

דאָזיגער אונבעקוועמער לאַגע אַ דאַנק דעם ענין-קעסטענבערג.

עס ווילט זיך נאָר דערמאָנען די דאָזיגע יודען זיי זאָלען זיך נישט צופיעל פערגאַלאָפּירען. דאָ איז נישט די מעשה-קעסטענבערג און ס'איז נאָך נישט הפקר אַ וועלט. אויב דעות זאָגען — מיט'ן גרעסטען פערגעניגען. נאָר... ביי זיך אין די שטעדטעלעך, פון וואַנען זיי זענען געקומען, אָבער נישט אין ראַדאָם, וואו ס'איז דאָ גרעסערע יחסנים און דער עיקר תושבים.

יודען, ווילט זיך זיי נאָך אַ מאָהל דערמאַנען, האַלט איין דעם כעס!...

אם אין קמח אין תורה.

די מלמדים און לעהרער'ס פון דער תלמיד תורה פיהלען זיך לעצטענס שטאַרק בע'עוולה'ט, װאָס זיי בעקומען נישט אויסגעצאָהלט זייער שכר. נישט קוקענדיג אויף זייערע שווערע לעבענסבעדינגונגען האָבען זיי אַ לענגערע צייט געווידמעט פיל מיה און אַרבייט פאַר דער דאָזיגער אינסטיטוציע, אָבער לעצטענס ווערען זיי אַריינגעשטויסען אין אַזאַ לאַגע, אַז זיי זענען שוין מעהר נישט בכח צו קעמפפען מיט זייער עקזיסטענץ און וועלען ענדליך מיזען זיין געצווינגען צו איבעררייסען די למודים מיט עטליכע הונדערט ת"ת קינדער. אַ חוץ די 7000 זלאָטעס פון יאָהר 1926 קומט די מלמדים און לעהרערס פענסיעס פאַר די לעצטע צוויי חדשים און די אויסזיכטען אויף צובעקומען זייער לוין זענען זעהר שוואך.

דער מלמדים און לעהרער-פערסאָנאַל בילדעט מיט זיך אַ בעדייטענדע צאָהל, דהיינו: 8 מלמדים מיט אַ מנהל, 7 לעהרערס מיט אַ לייטער אויף פוילישע למודים און 5 לעהרער'ס אויף יודישע און העברעאישע למודים. און ביי מיהפולער אַרבייט און אנשטרענגונג, אַ דאַנק װאָס די קינדער פון די אָרימע פאַלק'ס שיכטען האָבען געמאַכט קאָלאָסאַלע פאָרטשריט אין פערגלייך מיט די פריהערדיגע יאָהרען — ווערען זיי, די מלמדים און לעהרער'ס, דאָך נישט ווי געהעריג טראַקטירט, אין ס'וואָלט קיינער נישט געהאַט דאַגעגען זיי זאָלען לשם אידעאַל אַרבייטען באַדיי ביי הונגער-בעדינגונגען. אַ זאַך, וואָס איז נאָך, ליידער, פאַרלויפיג נאָך נישט מעגליך. והראיה, אַז אין דער תורה אַליין שטעהט „אם אין קמח אין תורה".

דער ת"ת קאָמיטעט בעקלאָגט זיך אין ווייניג-געלד-מיטלען, די יודישע געזעלשאַפט פּעראינטערעסירט זיך וועניג, די גמינע איילט זיך נישט וועהר שטאַרק אויסצוצאָהלען די סובסידיע פון 12000 זלאָטעס, פון יאָהר 1926 וואָס זי האָט בעשטימט פאַר דער ת"ת, אַלזאָ ווער-זשע זאָל פאָרט זאָרגען פאַרן למוד און ערציהונג פון איבער 300 אָרימע קינדער?

ווער וועט פעראַנטוואָרטליך זיין אין פאַל, ווען די ת"ת וועט מוזען געשלאָסן זיין און עטליכע הונדערט אָרימע קינדער וועלען דאַן בלייבען אָהן השגחה, אָהן שוץ און אָהן ערציהונג, צי די געזעלשאַפט מיט איהרע אָפיציעלע רעפּרעזענטאַטיווע פאַרשטעהערשאַפט, צי די אָרימע מלמדים און לעהרער'ס, וואָס האָבען שוין נישט קיין מאַטעריעלע כחות ווייטער צושטעהן אויף זייער ביז אַ הערינגען געטרייען פאָסטען?

אדרבה זאָל די עפענטליכקייט אַליין משפט'ען.

דער העכסטער טריבונאַל מבטל געמאַכט די רבנות-וואַהלען אין ראַדאָם.

ווי די לעזער איז שוין בעוואוסט, איז פאַר צוויי וואָכען צוריק בעטראַכט געוואָרען אין העכסטען אַדמיניסטראַטיווען טריבונאַל די אנקלאַגע פון דאָזאָר ה' גאָלדבלום געגען די פאָרגעקומענע וואַהלען פון הרב שטיינבערג, צוליב דעם וואָס זיי זענען נישט דורכגעפיהרט געוואָרען פאָרמעל. דער אורטייל אין דאָזיגען פּראָצעס איז ארויסגעטראָגען געוואָרען היינטיגען דינסטאָג, דעם 28-טען ה. ח. לויט'ן פסק פון טריבונאַל זענען די וואַהלען קאַסירט געוואָרען צוליב דעם מאָטיוו, וואָס די וואַהלען פון הרב שטיינבערג זענען דורכ'ן בילדונג'ס-מיניסטעריום אונטערגעשריבען געוואָרען אָהן דער בעשטעטיגונג פון וואָיעוואָדאַ אין קעלץ, וואָס ברויך אין דעם פאַל דיענען אַלס פריהערדיגער אינסטאַנץ, אָהן וועלכען די פאָרמעלע זייט איז נישט דערגרייכט.

אין די גמינע-קרייזען איז מען מיט'ן אויסגאַנג פון פּראָצעס צופריעדען. לויט דער ערקלערונג פון די דאָזאָרעס וועט אַזוי נאָך אין דער נעכסטער צייט אויסגעוועהלט ווערען אַ רב פאַר ראַדאָם וועלכער וועט באַלד איבערנעמען דעם פּאָסטען, ווייל לויט דער מיינונג פון די זעלבע דאָזאָרעס, האָט הרב שטיינבערג סיי ווי רעזיגנירט פון רבנות-אַמט אין ראַדאָם.

* * *

צווישען די גערער חסידים ווערט יעצט געשמועסט, אַז דאָס איז געווען די כונה פון גערער רבי'ן מיטן אויפהאַלטען דעם יאַראָסלאַווער רב פון קומען קיין ראַדאָם. דער רבי האָט אַלזאָ מיט זיין „ווייטען קוק" אויסגעהיטען הרב שטיינבערג פון קלענסטען פחיתת הכבוד, ס'זאָל איהם נישט אויסקומען צו פערנעמען, אַפילו אויף אַ קליינעם מאָמענט, אַ אָרט, וואָס איז בחזקת ספק.

אויסשטעלונג אין גימנאַזיום „פשיאַטשול חיעדזי"

די שילער פון יודישען גימנאַזיום „פשיאַטשול וויעדזי" האָבען ביים ענדע פון שול-יאָהר איינגעאָרדענט אַ אויסשטעלונג פון פערשידענע אייגענע אויסאַרבייטונגען, וועלכע זיי האָבען אויסגעפערטיגט פאַר דעם צוועק אין משך פון אַ געוויסער צייט. די איניציאַטיוו, וועלכע האָט אַ יפגעוועקט דעם געדאַנק פון די שילער צו פּרובירען זייערע פעהיגקייטען אויכ'ן געביעט פון האַנד-אַרבייט ווי: מאַלעריי, שניצלעריי, צייכענען א. אַ. — געהערט דעם פּראָפ. זינגער פון דער זעלבער שולע, וועלכער רעכענט זיך אַלס אַ מושלם אין אַזעלכע ענינים.

אויף דער אויסשטעלונג קאָן מען זעהן פערשיעדענאַרטיגע פּראָדוקציעס אַליין אויסגעאַרבייט פון די יונגע שילער. ס'געפינען זיך שעהנע מאַלערישע בילדער; הערליכע צייכנונגען, גיפּס-אויסאַרבייטונגען, שעהן אויסגעשניצטע און אויס-עגייהטע זאַכען, וועלכע קאָנען פיעל פעראינטערעסירען דאָס אויג פון צושויער.

די אויסשטעלונג איז איינגעאָרדענט אין לאָקאַל פון גימנאַזיום אויף מאַריאַצקאַ גאַס און איז אָפען יעדען טאָג ביז 7 אָוועגד.

ס'איז באמת כדאי, די יודישע געזעלשאַפט זאָל זיך מיט דער אויסשטעלונג פעראינטערעסירען און מאַסענווייז זי בעזוכען.

פון ספּאָרט-בעוועגונג

בר-כוכבא — מכבי (קעלץ)

0:12 (0:1)

ש) פאַריגען שבת 5 אַ זייגער נ. מ. איז פאָרגעקומען אויפ'ן קאַמפּפס-פּלאַץ פון ר. ק. ס. אַ מייסטערשאַפט'ס-מעטש אויף קלאַס „ב" צווישען דעם היגען יודישען ספּאָרט קלוב בר-כוכבא מיט דעם קעלצער מכבי. דער מעטש איז געווען זעהר אַ אינטערעסאַנטער. צוליב דעם, וואָס די היגע בר-כוכבא האָט געהאַט די גאַנצע צייט די איבערמאַכט און אויך אַ דאַנק דעם שענעם שפּילן פון מכבי'ס טויערמאַן געשאָסען די לעצטע 5 מינוט פון דער ערשטער פּויזע 1 גאָל.

נאָך דער פּויזע שטאַרקט זיך בר-כוכבא און שיסט כסדר 11 גאָלען אָהן שום בעשווערונג מצד דעם געגנער, און אַזוי נאָך האָט זיך דער מעטש געענדיגט מיט אַ אונערוואַרטעטען נצחון פון 12 געגען 0 לטובת בר-כוכבא.

דער פאָר-מעטש פון די רעזערווּשפּילער פון בר-כוכבא און השחר, וואָס איז פאָרגעקומען דעם זעלבען טאָג האָט זיך געענדיגט 4 געגען 0 (0:2) לטובת בר-כוכבא.

* * *

בר-כוכבא — ראַדאָמיאַנקא

1:2 (1:0)

היינטיגען מיטוואָך דעם 29-טען איז פאָרגעקומען אַ מייסטערשאַפטס-מעטש אויף קלאַס „ב" דורך דער היגער בר-כוכבא און דער שטאַרקער ראַדאָמיאַנקא. דער מעטש איז פאָרגעקומען ביי אַ זעהר נערוועזע שטימונג, צוליב דעם, וואָס ראַדאָמיאַנקא איז געלונגען ביז דער ערשטער פּויזע צו נעמען דעם ערשטען גאָל.

נאָך דער פּויזע אַטאַקירט בר-כוכבא מיט מעהר ענערגיע דעם געגנער און 10 מינוט פאַר'ן סוף געלונגט זיי נאָך אַ שעהנעם קאָמבינירען צו שיסען 2 גאָלען, און דער רעזולטאַט בלייבט 2 געגען 1 לטובת בר-כוכבא.

אויסגעצייכענט פאַר בר-כוכבא האָבען זיך פאָלגענדע: וויזענבערג, נאַדעל, אדלער, אָפּאָטאָווסקי און רובינשטיין.

דער פאָר-מעטש צווישען די רעזערווּשפּילער פון בר-כוכבא און ראַדאָמיאַנקא האָט זיך געענדיגט 1:3 (0:2) לטובת בר-כוכבא.

רענטגען און עלעקטרישער
היילּ-גאַבינעט
קעלץ, טאַרעאָושאַ גאַס № 11

רענטגען פאַר הייל און ערקענונגס-צוועקען. פאַנטאַסטאַט צו גאַלוואַניזאַציע און פאַראַדיזאַציע, בעלויכטונגען פון דער אורין-בלעזיקאַ, פעכעזש א. ד. ג. איבערברענונגען, עלעקטראָליזע, עלעקטרישע מאַסאַזשען, דיאַטערמיע צו וואַרמען, קאַלטע צוברענונגען, אַרסאָנוואַליזאַציע, הייל-קאָסמעטיק, בעזייטיגען בראָדאַוקעס אָהן וואונדען, אויף האָר א. אַ. וו. עלעקטרישע בעדער קוואַרץ-לאַמפּ.

קעלצער אבטיילונג.

אָסקאר סערוועטניק.

דער קריזיס אין די פילאנטראָפּישע אינסטיטוציעס.

די לעצטע עטליכע יאָהר הערט מען אומעטום, אַז די יודישע פילאנטראָפּישע אינסטיטוציעס לעבען איבער א געוואַלדיגען קריזיס און געהען כמעט אונטער צוליב מאנגעל אין געלד-מיטלען, און אויך אין מאָראַלישע אונטערשטיצונג מצד דעם יודישען כלל. עס העלפען נישט די קול קורא'ס, וואָס די פערשידענע געזעלשאפטען לאָזען פון צייט צו צייט ארויס. עס העלפט נישט דער יועה-געשריי, וואָס עס לאָזט זיך הערען איבעראל — די יודישע געזעלשאפט איז אַפּאטיש און גלייכגילטיג און לאָזט איבער די אינסטיטוציעס אויף איהר אייגענעם גורל, אָדער אויף די פּלייצעס פון די, וועלכע שטעהען ביי איהרע רודערס. די ערשטע סיבה ד. ה. די ווייניגע געלד-מיטלען, וועלכע ווערען מיט יעדען מאָנאַט פערקלענערט, איז א פועל יוצא פון דעם אלגעמיינעם קריזיס און שווערער עקאָנאָמישער לאגע, וואָס מיר לעבען יעצט איבער. דער עקאָנאָמישער צושטאנד אין אלגעמיין פון די ברייטע יודישע מאסען איז פיל גורם אין דער פערקלענערונג פון די אלע מינים איינקונפטען, פון וועלכע עס האָבען גענאָסען די פילאנטראָפּישע אינסטיטוציעס. פיל וויכטיגער איז אָבער די צווייטע סיבה, וועלכע דראָהט מיט'ן אונטערגאנג פון א סך נוצליכע און וויכטיגע אינסטיטוציעס, וועלכע זענען צוגעפּאַסט צו די ספּעציעלע נויטען פון אונזער פאָלק. עס איז געוואָרען כמעט א מכת מדינה, אַז די אלע פילאנטראָפּישע אינסטיטוציעס מיט זייערע פיהרונגען ווערען לעצטענס שטארק מאָראַליש געפאַלען אין די אויגען פון דער יודישער געזעלשאַפט. און נישט אומזיסט לאָזט זיך הערען מצד מאַסגעבענדע אָרגאנען א געדאַנק וועגען א רעקאָנסטרוקציע פון די אלע פערשידענע צדקה חברות, וועגען רעפאָרמירען די אַזוי גערופענע אלגעמיינע פערזאַמלונגען, וועלכע זענען סיי לויט דער פאָרם און סיי אין פּראַקטישען זין שטארק פעראַלטערט און אהן שום ווערט, און איבערהויפּט וועגען א קאָנטראָלע אויף דער טעטיגקייט פון די פערשידענע אלט-נייע פערוואַלטונגען.

עס איז גאַנץ פערשטענדליך. ווען מיר קוקען זיך צו נאָהענט צו דער טעטיגקייט פון די היגע איינציגע געזעלשאפטען, צו דער פּאָליטיק-טרייבעריי פון זייערע פערוואַלטונגען, צו זייערע אינטריגעס און שנאַת-חנם-פערשפּרייטונג, און ווייניגער אויספיהרונגען פון זייערע אויפגאַבען, מוזען מיר בעגריסען אַזא געדאנק און פאָלקאָם איהם בערעכטיגען, ווייל דער געדאַנק איז א צייכען פון דער צייט, וואָס מיר לעבען איבער, דאָס איז א אויסדרוק פון דער אונצופרידענהייט פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע קריכט שוין פון האַלז די אלע מינים אַלגעמיינע פערזאַמלונגען, וועלכע טראָגען א כאראַקטער פון פורים-שפּילעריי און נישט פון ערנסטער און פעראַנטוואָרטליכער ארבייט פאר דער געזעלשאפט, און נאָר אונטער דער קאָנטראָלע פון אונזער רעפּרעזענטאַנץ וואָלטען די פערשידענע פערוואַלטונגען געשטרעבט צו א פּאָזיטיווער ארבייט לטובת דעם כלל, צו שאַנעווען דעם פאָלקס גראָשען און זיך נישט לאָזען אין פערשידענע רייבונגען מיט איינצעלנע פּערזאָנען און קאָלעקטיוען, בריינגענדיג שאָדען זיך און בכלל דער יודישער בעפעלקערונג.

דער סוחרים-צוזאַמענפאָהר אין קעלץ.

זונטאג איז פאָרגעקומען אין לאָקאל פון „איפערום" דער 3-טער סוחרים צוזאמענפאָהר פון דער קעלצער וואיעוואודסטווע.

אין צוזאמענפאָהר האָבען זיך בעטייליגט 28 דעלעגאטען פון 14 שטעדט. מצד דער ווארשאיער צענטראלע האָבען אנטייל גענומען אין דער קאָנפערענץ די ה"ה סיים דעפּוטאַט ווישליצקי, אדוו. פרידע, זונדעלעוויטש און מונדלאק.

פארמיטאג איז אין לאָקאל פון סוחרים-פעראיין פאָרגעקומען א בעראַטונג מיט די דעלעגאַטען.

5 א זייגער נ. מ. האָט זיך אָנגעהויבען דער צוזאמענפאָהר. צום צוזאמענפאָהר זענען אויך געקומען דער פערטרעטער און פרעזעס פון דער פינאַנץ-קאַמער ה' קאראמאן, פרעזעס פון שטייער-אַמט נאוואקאווסקי און לייטער פון שטייער-אַמט ה' פּיעטיק.

געעפענט די קאָנפערענץ האָט דער פרעזעס פון היגען סוחרים פעראיין ה' לעווי און פאָרגעלעגט דעם דעפּוטאַט ווישליצקי אלס פּאָרזיצענדער. די דעלעגאטען נעמען אָן מיט צופרידענהייט די קאנדידאטור און דעפּוטאַט ווישליצקי נעמט איבער דעם פּאָרזיץ און לאַדעט איין אלס אסעסאָרען די ה"ה מ. פּ. קאַמינער (קעלץ). זיגמאַן (ראדאָם). זונדעלעוויטש (ווארשא) און וואַרמאַן (סאָסנאָוויעץ).

דער ערשטער נעמט דאָס וואָרט דעפּוטאַט ווישליצקי, וועלכער האַלט א לענגערען רעפעראַט וועגען די פערשידענע שטייערן פראַגען. צום רעפעראַט אין דער פּוילישער שפּראַך, וואָס האָט אויפגעוויזען די אונגעהויערע עוולות וואָס ווערען בעגאנגען בנוגע יודען אין די שאַצונגס-קאָמיסיעס און איבער דער שטייערן-פּאָליטיק פון די פערשידענע פּוילישע סיים פּאַרטייען, האָבען די פּאַרשטעהער פון די היגע שטייער-אינסטאַנצען זיך צוגעהערט מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט. נאָכ'ן רעפעראַט האָט זיך ענטוויקעלט א דיסקוסיע, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט עטליכע צענדליג דעלעגאַטען. אויף אַלע געשטע-

א פּאָר ערנסטע ווערטער וועגען די יודישע מענער-גימנאַזיע אין קעלץ.

דאָס שול-יאָהר האָט זיך געענדיגט. נאָך די שווערע ירושה, וואָס דער נייער אויפזיכטס-ראַט פון די היגע מענער-גימנאזיע האָט מיט עטליכע חדשים צוריק איבערגענומען, איז עס באמת נישט אַזוי לייכט אָנגעקומען; דאָך איז צו פערצייכנען דעם ערפרייליכען פאַקט, אַז דאָס שול-יאָהר איז אין די היגע גימנאַזיע געוויסערמאַסען גליקליך צוגעפיהרט געוואָרען ביז צו ענדע; גליקליך — דערמיט, וואָס ס'איז נישט געקומען צו קיין קאָנפליקט מיט די לעהרער, צופרידענשטעלענדיג זיי מיט די לעצטע אויסצאָהלונגען, ווי אויך דערמיט, וואָס קיין איין שילער האָט נישט פערלאָזט די שולע צוליב די לעצטע הוספה.

דער אויפזיכטס-ראַט האָט גרויסע אויפגאַבען, וואָס מוזען אין נייעם שול-יאָהר דורכגעפיהרט ווערען. דער אויפזיכטס-ראַט מוז זיך בעמיהען, אַז די לעהרער פון אַלע געגענשטאַנדען בכלל, און פון די יודישע בפרט, זאָל שטיין אויף די געהעריגע הויך; אַז דער שכר למוד זאָל אַזוי פעסטגעשטעלט ווערען און דער בודזשעט זאָל באַלד אָנפאַנגס אַזוי פּרעלימינירט ווערען — אַז ס'זאָל שוין מעהר נישט קענען פאָרקומען קיין שום וואקלענישען אין מיטען שול-יאָהר. זעהר שווערע אויפגאַבען האָט פאר זיך דער אויפזיכטס-ראַט און ער וועט אימשטאַנד זיין דאָס אויסצופיהרען, אַז די יודישע עלטערן וועלען איהם בייהילפיג זיין, פון איין זייט — אַז ס'זאָל זיין וואָס מעהר שילער, ווייל וואָס מעהר ס'וועט זיין שילער, דאָס ווייניגער וועט דאָך קאָסטען דער שכר למוד, און פון די אַנדערע זייט — מוז אַ מאָהל אַ סוף געמאַכט ווערען צו דער טרויריגער ערשיינונג, וואָס מאַנכע עלטערן האַלטען די יודישע גימנאַזיע נור בלויז פאר אַ פּרוזדור, דורך וועלכען מ'זאָל זיך קענען אַריינכאַפּען אין די פּוילישע שולען. זעהט מען וועלכען ס'איז פעהלער מצד די יודישע גימנאַזיע, קימערען זיך נישט די דאָזיגע עלטערן, אַז דאָס זאָל אויסגעבעסערט ווערען, נור זיי האָבען זיך אין זינען: מיין דאגה, מיין זוהן וועט באַלד סיי-ווי-סיי אַריינגעהן אין אַ פּוילישע שולע. איינער איז אַ קרוב למלכות. ער קען זיך מיט'ן פּריץ... און דער צווייטער קלערט עפּעס אַנדערש, דערווייל ווירקט דאָס דעמאָראַליזירענד אויף די גימנאַזיע און ס'ערנידריגט איהר פּרעסטיזש.

צו דעם אַלעם מוז אַ מאָהל געמאַכט ווערען אַ סוף. די עלטערן מוזען געדענקען, אַז די יודישע גימנאַזיע אין קעלץ איז די איינציגע פּאַסענדסטע ערציהונג-אַנשטאַלט, וואו אונזערע קינדער מוזען זיך אויסבילדען און ווערען מענשען לויט'ן פערלאַנג פון די צייט, און דעריבער ליגט א מאָראַלישער חוב אויף אַלעמען געמיינזאַם מיט דעם אויפזיכטס-ראַט צו ארבייטען וואָרן וואויל פון די גימנאַזיע, שטרעבענדיג מיט אַלע כחות צו דערהייבען זי צו דער שטופע, אויף וועלכער מיר אַלע ווינשען זי צו זעהן. ואם תרצו — אין זאת אגדה.

חיים ווינריב.

טע פראַגען האָט געענטפערט אינספּעקטאָר זינדעלעוויטש און ארום 11 אַ זייגער האָט דעפּוטאַט ווישליצקי געשלאָסען די קאָנפערענץ.

עס זענען אָנגענומען געוואָרען אַ גאַנצע רייהע רעזאָלוציעס. צווישען אַנדערע האָט די צענטראַלע פון סוחרים-פעראיין אין וואַרשא אויפגעפאָדערט צו באַמיהען זיך, אַז דער אומזאַץ-שטייער און דער זונטאָג-רוה זאָלען אָבגעשאַפט ווערען.

די קאָנפערענץ דריקט אויס איהר אַנערקענונג דעם דעפּוטאַט ווישליצקי פאר זיין אונערמידליכע ארבייט לטובת דעם יודישען סוחרים'טום.

* * *

צומאָרגענס האָט דעפּוטאַט ווישליצקי אויפגענומען פערשידענע דעלעגאַציעס, וועלכע האָבען איהם אויפגעגעבען פּעקלעך, וואָס ווייזען אָרויס די באַציהונג פון פערשידענע שטייער-אַמטען צו די יודישע סוחרים. דער דעפּוטאַט האָט אַלעס פערנאָטירט, כדי צו קענען די זאַכען בעריהרען אויף דער קאָנפערענץ אין דער היגער פינאַנץ-קאַמער.

די דעלעגאַציע אין דער פינאַנץ-ק אַ מ ע ר

מאָנטאָג 12 אַ זייגער איז א דעלעגאַציע, וואָס איז באַשטאַנען פון די ה"ה דעפּוטאַט ווישליצקי, אַדוו. פּריזע, דע, זעג פּלעייטץ מינזלאַק און די קעלצער פאָרשטעהער לעווי, נאָלרוואַטער און קאָהן אויפגענומען געוואָרען אין דער פינאַנץ-קאַמער, וואו זיי האָבען אָבגעהאַלטען א לענגערע קאָנפערענץ מיט די פאָרשטעהער פון די פינאַנץ-קאַמער און שטייער אַמט. עס זענען ארומגערעדט געוואָרען א גאַנצע סעריע פראַגען און פּראָבלעמען, וואָס זענען נוגע דעם יודישען סוחר. די פאָרשטעהער פון דעם שטייער-אַמט האָט זיך בעקענט מיט די ארויסגעשטעלטע פאָדערונגען און צוגעזאָגט אַלעס צו ערלעדיגען.

אויף צו ערלעדיגען דאָס אַלעס וואָס האָט ניט געקענט בעטראַכט ווערען אין משך פון קורצען זיין פון דעפּ. ווישליצקי איז געבליבען נאָך אויף עטליכע טעג אין קעלץ ה' זינדעלעוויטש אַז ה' מינדלאַק, וועלכער האָט אָנגעהאַלטען עטליכע בעראַטונגען מיט די יודישע קאָרפּאָראַציאָנען.

די פייערליכע פערענדיגונג פון שול-יאָהר אין די קעלצער יודישער מענער-גימנאַזיע.

זונטאָג דעם 26 ד. ח, זייגער 11 אין דער פריה, איז אין דער היגער יודישער גימנאַזיע פאָרגעקומען די פייערליכע פערענדיגונג פון שול-יאָהר, צו וועלכער ס'זענען איינגעלאַדענט געוואָרען דער אויפזיכטס-ראַט. די שול קאָמיסיע ווי אויך אַלע עלטערן און סימפּאַטיקער פון די גימנאַזיע.

דער גרויסער גימנאַסטישער זאַל אין די געביידע פון די גימנאַזיע, וואו די פייערונג איז פאָרגעקומען, איז געווען הערליך דעקאָרירט דורך די שילער. ביי א זעהר געהויבענער שטימונג זענען געהאַלטען געוואָרען גלענצענדע רעדעס דורך דעם דירעקטאָר פון די גימנאַזיע, ד"ר פישער, ווי אויך דורך דעם וויצע-פרעזעס פון אויפזיכטס-ראַט ה' ח. ווייגריב, וועלכע האָבען אונטערגעשטראָכען די וויכטיגקייט פון די לעהרע און די בעזונדערע וויכטיגקייט פון די קעלצער גימנאַזיע פאַר די יודישע קינדער. ס'זענען אויך אויסגעפיהרט געוואָרען דורך די שילער פערשידענע מוזיקאַלע און וואָקאַלע פּראָדוקציעס, וועלכע האָבען פשוט ענטציקט אַלע אנוועזענדע.

דער לעצטער אַקט איז געווען די פונאַנדערטיילונג פון די יאָהר-צענזורעס, ביי וועלכע די אויסגעצייכנעטע שילער זענען אויך געשענקט געוואָרען מיט מתנות.

א גרויסען איינדרוק האָט אויך געמאַכט דער דעקאָראַציאָנס-זאַל אין די גימנאַזיע, אין וועלכען ס'זענען אויסגעשטעלט די בעסטע צייכנונגען, שקיצען און בילדער פון די שילער, צווישען וועלכע ס'האָבען אויף זיך געצויגען גרויס אויפמערקזאַמקייט די פּראָדוקציעס פון א יונגיטשקען שילער פון די ערשטע קלאַס, זימניצקי, וואָס זענען אַנ'אָנזאָג פון אַנ'אמת'ן גרויסען טאַלאַנט.

אין אַלגעמיין, איז דער טאָג געווען אַנ'אמת'ער יום טוב פאַר די קינדער, ווי אויך פאַר די עלטערן און סימפּאַטיקער, וואָס האָבען די אימפּאָזאַנטע פייערונג בייגעוואוינט.

קאָמוניקאַט
פון די קעלצער יודישער גימנאַזיע

די פערוואַלטונג פון גימנאַזיע מעלדעט וועגען ווייטערדיגען גינסטיגען גאַנג פון דער געלד-אַקציע לטובת די גימנאַזיע. א חוץ די פריהערדיגע געלדער זענען ווייטער דערהאַלטען געוואָרען פון די הערן:

יצחק קליימאַן	—	—	150 זל.
ת. פערלען	—	—	100 „
י. דרזעוויעצקי (בליזין)	—	—	25 „
חיים פאָגעל	—	—	20 „
ל. גאָטליב	—	—	100 „
הערמאַן לעווי	—	—	20 „

א בעזונדערען שיינעם דאַנק איז צו פערצייכנען מצד דעם היגען האָלץ-אינדוסטריעלער, ה' גאָלד, וועלכער האָט געשענקט דער גימנאַזיע אַ גאַנצען וואַגאָן האָלץ אין א ווערט פון פיל הונדערטער זלאָטעס. ס'איז צו ווינשען אַז דער גרויסער אָפּפערוויליגער זשעסט פון ה' גאָלד זאָל דיענען פאַר אַ מוסטער אין די איבריגע פערמעגליכע יודישע קרייזען אין קעלץ.

פון לאָקאַטאָרען-פעראיין.

ווי מיר דערוויסען זיך וועט דער לאָקאַטאָרען-פעראיין אין קיעלץ ארויסשטעלען א אייגענע ליסטע צום שטאָדט-ראַט.

די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון סוחרים-פעראיין.

די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון היגען סוחרים-פעראיין, וואָס איז אָבגעלעגט געוואָרען ביז נאָכ'ן צוזאַמענפאָהר, קומט פאָר זונטאָג דעם 3-טען יולי 5 אזייגער נאָכמיטאָג אין אייגענעם לאָקאַל.

אין דער פערזאַמלונג וועט זיך באַטייליגען אינספּעקטאָר זינדעלעוויטש, וועלכער וויילט נאָך אין קעלץ, כדי צו רעאָרגאַניזירען דעם קרייז-קאָמיטעט.

א קינדער-אָפּערע אין דער שולע פון פר' ר י י ז מ אַ ן.

פאַריגען דאָנערשטאָג איז דורך די קינדער פון דער שולע פר' רייזמאַן אויפגעפיהרט געוואָרען אין קינאָ „פּאַלאַס" צוועלף איינאַקטערס און א קינדער אָפּערע. מיט די קינדער האָט איינשטודירט ה' ל. ווייגנער. די אויפגעפיהרטע זאַכען, אין וועלכע עס האָבען אנטייל גענומען ביז 100 קינדער, האָבען געמאַכט א גוטען איינדרוק אויף דעם פּובליקום.

בעזונדערס איז ווערט צו דערמאָנען די רייכע אויסשטאַטונג פון די קאָסטיומען און דעקאָראַציעס, וועלכע זענען צוגעגרייט געוואָרען מיט גרויס זאָרגפעלטיגקייט.

א קינדער-פאָרשטעלונג.

צום פערענדיקטען שול-יאָהר האָט די שולע פון שייבעטער מינץ געגעבען א קינדער-פאָרשטעלונג.

די פאָרשטעלונג, וועלכע איז געווען גוט איינסטודירט, האָט זיך איינגעשניטען אין די יונגע שילער'ס הערצער און געמאַכט א שטאַרקען איינדרוק אויף די צושויער.

נאָך יעדען אַקט האָט דעם טעאַטער געהילכט פון אַפּלאָדיסמענטען.

נאָך דער פאָרשטעלונג איז שטאַרק אַפּלאָדירט געוואָרען פרל' פּלאַנצער, וועלכע האָט פיעל מיה און ארבייט אריינגעלעגט ביים אדורכפיהרען די פאָרשטעלונג.

אַנ'אָנפאַל אויף א פּאָליציאַנט.

פאַריגע וואָך איז דער פּאָליציאַנט גאַחשאיעוו, פערטיידיגענד א פערהאַלטענעם פערדעכטיגען פערזאָן אין קאָמיסאַריאַט, בעפאַלען געוואָרען דורך דעם ארבייטער פאַניפלאָח שצעפּאַניאַק.

דער פּאָליציאַנט פון שטאַרקען קלאַפּ, וואָס ער האָט בעקומען, איז אומגעפאַלען און פערלוירען דאָס בעוואוסטזיין. א דאַנק דער אָבלאַווע, וואָס איז באַלד אדורכגעפיהרט געוואָרען, איז געלונגען דעם אָנפאַלער צו פערהאַלטען.

דער פּאָליציאַנט קורירט זיך אין שפּיטאָל.

פערד-געיעג אין קעלץ.

פריייטאָג, שבת און זונטאָג איז אין אונזער שטאָדט פאָרגעקומען אַזוי ווי יעדעס יאָהר פערד-געיעגען, אין וועלכע עס האָבען אנטייל גענומען זעהר פיעל גוטס-בעזיצער פון דער קעלצער וואָיעוואָדשאַפט. די געיעגען זענען אַלע 3 טעג צאָהלרייך בעזוכט געוואָרען צוליב דעם טיכול זאַמבי, אויף וועלכען ס'זענען געשטעלט געוואָרען גרויסע סומעס אויף פערשידענע פערד.

די סלאָוואַצקי-פייערונג.

לכבוד דעם איבערפיהרען די ביינער פון פוילישען פּאָעט יוליוש סלאָוואַצקי נאָך פוילען איז פאָרגעקומען א פייערליכע אַקאַדעמיע.

קיין קראָקא צו די פייערונגען איז ספּעציעל ארויסגעפאָהרען דער פּרעזעס פון היגען שטאָדט-ראַט ה' קאָסטון.

פּ ע ר ז ע נ ל י כ ע ס.

אין ראַט פון די רעליגיאָנס-באַנק איז געוועהלט געוואָרען ה' א. י. באַשקעוויטש פון דער קעלצער וואָיעוואָדשאַפט.

* *

דעם וואָיעוואָדע מאַנטייפעל, וועלכער איז אויף אורלויב פון 28/6 ביז 2/8 פערטרעט דער וויצע וואָיעוואָדע ד"ר קראָבעל.

א שנעל-צוג דורך קעלץ.

די באַהן-דירעקציע פירט איין אין קורצען א שנעל-צוג אויף דער ליניע קראָקא-קיעלץ-וואַרשא. דער צוג וועט פון קעלץ אָבגעהן צווישען 5—6 פריה.

ראדאמער כראניק.

אַ אָריגינעלער איינפאַל פון אַ הויז-ווירטען צו עקסמיטירען איהר לאָקאַטאָר.

די הויז-ווירטען י. ר. אויף קילינסקא גאס, וועלענדיג אויסגעפינען אַ מיטעל אויף צו עקסמיטירען איהר לאָקאַטאָר ה., וועלכער פערנעמט ביי איהר אַ גרעסערע וואָהנונג פון 4 דירות מיט אַ פּראַצאַווניא, איז געפאַלען אויף אַזאַ המצאה: איינמאָהל ווען איהר לאָקאַטאָר ה. האָט איינגעאָרדענט ביי זיך אין פּראַצאַווניע אַ אויוועלע איז זי פּלוצלים ביינאַכט ארויס מיט אַ געשריי, אַז ס'ברענט, און ווען ס'זענען זיך צונויפגעלאָפען די שכנים האָט זי אָנגעוויזען אלס באַווייז די וואַרימע וואַנד פון איהר וואָהנונג, וועלכע געפינט זיך איבער דער פּראַצאַווניא. ס'האָט נישט געהאָלפען די ערקלערונג פון שכנים און מיליאַנטעס, אַז ס'איז חלילה קיין שום אומגליק נישט און אַז די וואַנד איז נאָר ווארעם בלויז דערפאַר, וואָס דאָרט געפינט זיך די לופט פון אַלע אויבענס ובתוכם פון אייוועלע פון די פּראַצאַווניא, און די הויז-ווירטען האָט רק געטענה'ט, אַז דער לאָקאַטאָר האָט געוואָלט אונטערצינדען איהר הויז. אויף דעם סמך האָט זי דעם לאָקאַטאָר איינגעקלאָגט אין געריכט גלויבענדיג, אַז דאָס וועט נוצען אלס מאָטיוו צו אַן עקסמיסיע.

באמת אַ „קלוגע" המצאה פון אַ יודענע אַ בריה'טע.

די נייעסטע און שעהנסטע

„טאַפּעטען"

אויך צימער-טאַפּעטירונג

בעדיענט פּיליג, פערקויפט

ש. שטיינמאַן

ראַדאָם, לובלינער № 21

ביטע זיך צו ערקונדיגען!

בעסטע שיפס-קאָמוניקאַציע צווישען פּוילען און קאַנאַדע

„באַלטיק-אַמעריקא-ליין"

עמיגראַציע — ענינים ערלעדיגט

ביוראָ „יוס"

קעלץ, קילינסקי גאַס № 8

Generalne zastępstwo sprzedaży

PIANIN

zagranicznych firm:

Steinway & Sons, Stingl, - Oryginal, Lauberger & Glos, Ant - Petroff i innych oraz krajowej firmy

A. FIBIGIER

Wł. BOLOŃSKI,

KRAKÓW, ul Gł. Rynek 34

Zamówienia na Radom i ziemię radomską przyjmuje

W. PARYSKI, Radom

ul Lubelska № 40, tel. 129.

גענעראַל פערטרעטונג-פערקויף פון

פּיאַנינעס

אויסלענדישע פירמעס:

Steinway & Sons, Stingl - Oryginal, Lauberger & Glos, Ant - Petroff

און אַנדערע אויך פון די אינלענדישע פירמע

א. פיביגער

וול. באָלאָנסקי.

קראקא, גל. רינעק 34

בעשטעלונגען אויף ראַדאָם און ראַדאָמער אומגעגענד נעמט אָן

וו. פּאַריסקי. ראַדאָם

לובלינער 40 טעל. 129.

השבת אבידה

סאיז געפונען געוואָרען אַ פּראָטעסט פון 50 זל., געוועזן צאָהלבאַר דעם 20,5 1927 דער וויסשטעלער פון העקסיל איז פּראַנטשישעק גריז. אָפּצונעמען געגען סימנים ביי ה' מענדיל שיינפעלד לובלינער 25 ביז דעם 10 ליפּיעץ ה. י.

ערקלערונג פאַר דער עפענטליכקייט.

מיר לעהרער און מלמדים פון דער תלמוד תורה, וואו עס לערנען מעהר ווי 300 קינדער פון נישט פערמעגליכע עלטערען — וועלכע האָבען זייער אויפגאַבע מיט דער גרעסטער איבערגעגעבענהייט ערפילט, וואָס איז די גאַנצע יודישע געזעלשאַפט אין אונזער שטאָדט בעוויסט, זעהענדיג די ראַדיקאַלע שריט מצד דער תלמוד-תורה פון דער לעצטער צייט, — ערקלערען מיר, אַז פון דעם 2/7 אָן זענען מיר געצווינגען איבערצורייסען די למודים צוליעב דעם, וואָס מען צאָהלט אונז נישט אויס וואָס אונז קומט פון יאָהר 1926 אַ סומע פון 7000 זל.. אויסער דעם האָט מען אונז נישט אויסגעצאָהלט פאַר 2 חדשים פענסיע. זאָל די עפענטליכקייט וויסען און זאָל די ראַדאָמער יודישע געזעלשאַפט ענטשיידען, צי דאַרף אַזעלכעס פאָרקומען אין אונזער שטאָדט.

לעהרער און מלמדים.

PRZYJACIELE TOWARZYSZE KLUBOWCY!

Wam składam serdeczne podziękowania z głębi mego zbolałego serca za zajęcie się podczas całej choroby osobą mego zmarłego męża **LUDWIKA** wraz z Jego udekorowaniami i upiększeniami i należytym rytualnym pogrzebem. Wszystkim tym, którzy przemawiali nad zwłokami mego zmarłego MĘŻA w tak pięknych słowach o szlachetnych zaletach, składamy serdeczne podziękowania. GMINIE ŻYDOWSKIEJ na czele z rabinem panem KESTENBERGIEM za Jego piękne i uroczyste mowy w szpitalu i nad grobem mego zmarłego nieodżałowanej pamięci MĘŻA składamy z głębi naszego zbolałego serca serdeczne podziękowania.

WDOWA i SIEROTY.

Całemu Personelowi Szpitala Starozakonnych j. np. pielęgniarkom, doktorom i innym, a szczególności pielęgniarce pani **Sławinskiej** *składamy tą drogą serdeczne BÓG ZAPŁAĆ.*

Wdowa i Sieroty.

BANKOWCOM, wszelkim KOOPERATYWOM oraz URZĘDNIKOM i URZĘDNICZKOM, a także panu prezesowi Związku Kupców ZYGMANOWI oraz Panom REDAKTOROM organów żydowskich za piękne pośmiertne wspomnienia nieodżałowanej pamięci zmarłego mego **MĘŻA** składamy tą drogą BÓG ZAPŁAĆ.

Wdowa i Sieroty.

Kino Teatr „CORSO" w Radomiu

Od czwartku 30-go czerwca r. b.

Wspaniały obraz dotąd niewidziany w Radomiu

p. t. **ZAZDROŚĆ**

Wielki dramat towarzyski w 10 dużych aktach

w rolach głównych

Karol Grane, Lya de Putti, Werner Krauss

Redaktor i wydawca Ch .M. Herc
Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20.